

VARFÖR ETT TIONDE LÄSÅR?

- En kvalitativ studie om elevers uppfattningar kring det tionde läsåret

Mia Henriksson-Ena

Pro gradu avhandling i specialpedagogik

Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier

Åbo akademi

Vasa, 2020

Abstrakt

Författare	Årtal
Annette Mia Marianne Henriksson-Ena	2020
Arbetets titel	
VARFÖR ETT TIONDE LÄSÅR? - En kvalitativ studie om elevers uppfattningar kring det tionde läsåret	
Oppublicerad avhandling i specialpedagogik för pedagogie magisterexamen. Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier. Enheten för specialpedagogik	Sidantal 64
Referat	
<p>Syftet med denna avhandling är att ta reda på varför finlandssvenska elever söker till utbildningen det tionde läsåret. Vidare vill jag också undersöka vad elever som har gått utbildningen har för uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret och ta redan på vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt.</p> <p>Avhandlingens forskningsfrågor är:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Vilka är orsakerna till att finlandssvenska ungdomar söker till det tionde läsåret?2. Hur uppfattade eleverna undervisningen under det tionde läsåret?3. Vilken nytta uppfattar eleverna att de ha haft av det tionde läsåret? <p>För att uppfylla syftet och svara på forskningsfrågorna har jag använt mig av intervju som datainsamlingsmetod.</p> <p>Jag valde informanterna bland elever som gått det tionde läsåret eftersom jag var intresserad av att utreda varför finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret. Jag var också intresserad av vilka deras uppfattningar var om det tionde läsåret och vilken nytta de haft av utbildningen efteråt.</p> <p>Resultatet visade att de vanligaste orsakerna till att finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret är kunskapsmässiga och mognadsmässiga orsaker. Eleverna som har gått det tionde läsåret uppfattar utbildningen som elevfokuserad, lärarrik och en tid att växa och mogna. Elevernas uppfattning är också att de haft nytta av det tionde läsåret under fortsättningsstudierna, senare i arbetlivet och på ett personligt plan.</p> <p>Det finns ett behov av utbildningen det tionde läsåret. De små gruppstorlekarna möjliggör att lärarna ser alla elever och att undervisningen individanpassas. Det tionde läsåret stärker elevernas självförtroende och förhindrar att de marginaliseras. Det tionde året betyder en andra chans.</p>	
Sökord: Tionde läsåret, påbyggnadsundervisning, kymppiluokka, lisäopetus, skoltrötthet	

1. Innehåll

ABSTRAKT	1
INNEHÅLL	2
BILAGOR:	3
1. INLEDNING	1
1.1 SYFTE	2
1.2 DISPOSITION	2
1.3 CENTRALA BEGREPP	3
2. TONÅREN	5
2.1 IDENTITETSSKAPANDE	5
2.2 TONÅRSPROBLEMATIK	6
2.2.1 Ångest och stress.....	6
2.2.2 Depressiva symtom	6
2.2.3 Skoltrötthet.....	8
2.2.4. Brist på motivation	9
2.3 EFTER DEN GRUNDLÄGGANDE UTBILDNINGEN.....	11
2.4 ATT VÄLJA UTBILDNING	12
2.5 UTSLAGNING	13
3. PÅBYGGNADSUTBILDNING.....	15
3.1 ORSAKER TILL ATT ELEVER SÖKER TILL PÅBYGGNADSUTBILDNING.....	16
3.2 UPPFATTNINGAR OM PÅBYGGNADSUTBILDNINGEN OCH DEN NYTTAN ELEVERNA HAR AV DEN.	19
4. METOD OCH GENOMFÖRANDE	21
4.1 SYFTE	21
4.2 FORSKNINGSFRÅGOR	21
4.3 VAL AV INFORMANTER	21
4.4 INTERVJU SOM DATAINSAMLINGSMETOD	22
4.5 FENOMENOGRAFI SOM FORSKNINGSANSATS	25
4.6 GENOMFÖRANDE	26
4.7 BEARBETNING OCH ANALYS AV DATA	27
4.8 TILLFÖRLITLIGHET, TROVÄRDIGHET OCH ETIK	29
5. RESULTAT.....	32
5.1 ORSAKER TILL ATT FINLANDSSVENSKA ELEVER SÖKER TILL DET TIONDE LÄSÅRET.....	32

5.1.1 Kunskapsmässiga orsaker	33
5.1.2 Mognadsmässiga orsaker	34
5.1.3 Personliga orsaker	34
5.2 ELEVERNAS UPPFATTNINGAR OM UNDERVISNINGEN UNDER DET TIONDE LÄSÅRET	35
5.2.1 Individanpassad undervisning	35
5.2.2 Annorlunda undervisningsmetoder	36
5.2.3 Undervisning med fokus på personlig utveckling	38
5.2.4 Lärarna betydelsefulla för undervisningen	38
5.3 ELEVERNAS UPPFATTNINGAR OM VILKEN NYTTA DE HAFT AV ATT GÅ DET TIONDE LÄSÅRET	40
5.3.1 Studie och arbetsrelaterade nytta.....	40
5.3.2 Personlig nytta.....	42
5.4 SAMMANFATTNING AV RESULTAT	43
6. DISKUSSION	45
6.1 METOD DISKUSSION.....	45
6.2 RESULTAT DISKUSSION	48
6.2.1 Orsaker till att finlandssvenska elever sökt till det tionde läsåret	48
6.2.2 Elevernas uppfattningar om utbildningen under det tionde läsåret	50
6.2.3 Elevernas uppfattningar om vilken nytta de haft av det tionde läsåret	52
6.3 AVSLUTNING OCH FÖRSLAG PÅ FORTSATT FORSKNING	55
KÄLLFÖRTECKNING.....	57

Figurer:

Figur 5.1 Åskådliggör varför finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret.....	36
Figur 5.2 Åskådliggör elevernas uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret.....	38
Figur5.3 Åskådliggör den nytta eleverna uppfattar att de haft av det tionde läsåret.....	43

Bilagor:

Bilaga 1 Informationsbrev

Bilaga 2 Samtyckes blankett

Bilaga 3 Intervjuguid

Inledning

Efter den grundläggande utbildningen måste alla elever ta ett beslut om vad de vill göra i framtiden. De flesta som går ut den grundläggande utbildningen väljer att påbörja någon form av utbildning eftersom det i dagens samhälle kan vara svårt att genast efter grundskolan ge sig ut i arbetslivet. De elever som har goda vitsord kan fritt välja till vilken utbildning de söker, de har också goda chanser att få en studieplats vid den önskade utbildningen. Elever med svaga vitsord kan dock inte välja lika fritt.

Svaga betyg från den grundläggande utbildningen kan leda till att elever blir utan studieplats eller att de påbörjar studier inom en annan bransch än den som var förstahandsvalet. Att inte få en studieplats inom den bransch eleven önskat, kan innebära en ökad risk för att eleven skall avbryta studierna. Att bli utan studieplats och att avbryta påbörjade studier ökar i sin tur risken för utslagning.

De elever som inte vet vad de vill göra i framtiden och de som inte kom in på den önskade utbildningen kan välja att söka till en påbyggnadsutbildning. Under påbyggnadsutbildningen kan eleverna höja sina betyg, jobba med sig själva och fundera på vad de vill göra med sina liv. Påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret är inte en förlängning av den grundläggande utbildningen utan en utbildning som skräddarsys efter elevernas behov. Undervisningen skall hjälpa eleverna att förbättra sina chanser att få en studieplats, hjälpa dem att planera sin framtid och främja elevernas utveckling, lärande och totala välbefinnande.

Under tiden då jag undervisade på andra stadiet kom jag i kontakt med studerande som har gått utbildningen det tionde läsåret. Jag träffade också på studerande som kunde ha haft nytta av att gå en påbyggnadsutbildning. När jag fick en förfrågan från Kronoby folkhögskola om att undersöka hur de elever som gått utbildningen det tionde läsåret i Svenskfinland hade uppfattat undervisningen samt att utreda om de haft nytta av utbildningen efteråt så tyckte jag att det lät intressant. Min förhoppning är att jag själv och andra lärare på andra stadiet också kan dra nytta av hur eleverna har uppfattat undervisningen. Vilka metoder eleverna uppfattade att användes för att höja deras kunskapsnivå, studiemotivation och självförtroende.

1.1 Syfte

Utgångspunkten till den här avhandlingen var att jag fick ett uppdrag av en av lärarna vid Kronobyfolkhögskola. Uppdraget var att undersöka hur de elever som gått deras utbildningen det tionde läsåret, Base Camp, har uppfattat undervisningen under utbildningen samt att undersöka vilken nytta de upplever sig ha haft av utbildningen efteråt. Syftet med denna avhandling är att undersöka varför finlandssvenska elever söker till utbildningen det tionde läsåret. Vidare vill jag också undersöka vad elever som har gått utbildningen har för uppfattningar om undervisningen och vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt.

I den forskning som gjorts tidigare kring det tionde läsåret har focus till stor del varit på orsakerna till att elever söker till påbyggnadsutbildning det tionde läsåret. (Karlsson 2008, Grindgårds, 2016.) Den forskning som gjorts kring elevers uppfattningar om utbildningen och nyttan efteråt är gjord vid utbildningsanordnare med finska som utbildningsspråk. (Lappalainen 2009, Miettinen 2012, Hurme 2014)

Jag kommer därför inledningsvis att undersöka varför finlandssvenska elever väljer att söka till det tionde läsåret vid Base Camp. Vidare kommer jag att undersöka hur de elever som har gått utbildningen det tionde läsåret, Base Camp, har uppfattat undervisningen och vilken nytta de upplever sig ha haft av utbildningen efteråt. Jag kommer i den teoretiska bakgrunden att ta upp vad tidigare forskning säger om orsakerna till att vissa elever söker till det tionde läsåret. Vidare kommer jag också att redogöra vad forskning som gjorts på finskt håll säger om elevernas uppfattningar om det tionde läsåret. Jag har inte hittat någon forskning som undersökt hur finlandssvenska elever uppfattat utbildningen under det tionde läsåret. Därför kommer jag i denna avhandling att undersöka detta.

1.2 Disposition

Avhandling är indelad i sju olika kapitel. I kapitel 1 beskriver jag avhandlingens syfte och disposition. De för avhandlingen centrala begreppen finns också placerade i det första kapitlet. I kapitel 2 behandlas den teoretiska bakgrunden. Kapitlet 2 inleds med en kort beskrivning av tonåren. Vidare beskrivs de omständigheter under tonåren som kan

förorsaka problem under denna viktiga övergång i ungdomarnas liv. Denna period i livet kan vara väldigt avgörande för ungdomarnas utveckling och vid valet av fortsatt utbildning efter grundskolan. Om eleven efter grundskolan inte får någon studieplats eller om eleven väljer att hoppa av en påbörjad utbildning ökar risken för utslagning.

I kapitel 3 behandlas fenomenet påbyggnadsutbildning och orsaker till att elever söker till påbyggnadsutbildning. I Kapitel 4 beskrivs avhandlingens metod och genomförande samt analys. I kapitlen 5 och 6 finns resultat och diskussion. I Kapitel 7 finns alla källor som använts i avhandlingen.

1.3 Centrala begrepp

Lärare används i den här avhandlingen och syftar på de lärare som jobbar inom påbyggandutbildningen det tionde läsåret om inte annat nämns.

Elever avser de ungdomar som deltagit i påbyggnadsundervisning det tionde läsåret. När begreppet elever används i avhandlingen syftar jag på dessa elever om inget annat nämns.

Studerande används i utbildningsstyrelsens texter och i kapitel 3 där jag hänvisar till tidigare forskning. Inom den grundläggandeutbildningen används benämningen elever och på andra stadiet används benämningen studerande. Jag har valt att använda begreppet elever eftersom det tionde läsåret är mittemellan grundläggandeutbildningen och andra stadiets utbildning men ändå kan ses som en del av den grundläggandeutbildningen.

Uppfattning: Enligt Fejes och Thornberg (2012) är uppfattning det sättet som en individ förstår ett fenomen eller ett sätt att erfara något. Uppfattningar är alltså kvalitativt varierande sätt att uppleva ett fenomen.

Påbyggnadsutbildning det tionde läsåret och det tionde läsåret används parallellt och avser den utbildning som ges efter det nionde grundskoleåret med avsikt att förbättra elevernas chanser att få en behörighetsgivande utbildning. Orsaken till att jag valt att använda båda är att utbildningsstyrelsen använder begreppet, påbyggnadsutbildning, i sina officiella dokument. Men i undervisningssammanhang och bland eleverna så används begreppet tionde läsåret.

Mia Henriksson-Ena

Utbildningen avser också det tionde läsåret om inte annat anges.

Utslagning: Enligt Jahnukainen och Järvinen (2001) så är en person utslagen om personen saknar de kvalifikationer som krävs för att vara delaktig i alla delar av samhället.

2. Tonåren

I detta kapitel beskrivs kort vad tonårstiden innebär och hur denna tid påverkar de fysiska, psykiska och livsavgörande förändringarna som sker. Vidare kommer jag att redogöra för några av de vanligaste svårigheterna och prövningar som denna period i livet kan innebära.

2.1 Identitetsskapande

Ohlsson (2005) skriver att tonåren är för de flesta en period då de unga försöker hitta sig en identitet, det är därför viktigt att de unga under denna period får känna att de kan vara sig själva. Många tonåringar har behov av att testa sina vingar, prova den egna viljan. Tonåren handlar om att bli självständig och som förälder är det viktigt att ge ungdomarna plats att växa och hitta sina egna värderingar. Som vuxen är det också viktigt att minnas hur det var att vara tonåring, med allt vad den tiden innebar. Känslor av osäkerhet och känslor av sårbarhet som denna nyvunna roll och allt nytt ansvar som denna tid för med sig.

Salmela-Aro m.fl. (2008) skriver att det under tonåren sker mycket förändringar i ungdomarnas liv, mer än någon annan gång under livet. Förändringar är både fysiska, psykiska och sociala. Föräldrarna och lärarna ställer också allt högre krav beträffande studierna och ungdomarna skall börja klara sig på egenhand i allt mer komplicerade situationer. Wrangsjö och Winberg Salomonsson (2007) skriver att utvecklingen till tonåring betyder att ungdomen skall skapa sig en egen identitet, mogna och bli självständig. Denna process pågår under en lång tid och kan innebära känslor av vilsenhet. Ungdomarna kan också uppleva att omgivningen inte förstår dem och att de själv inte begriper sig på samhället.

Tetzchner (2016) menar att identitetsbildning handlar om att bestämma hur man vill vara som vuxen. En tonåring är en person som befinner sig mellan tryggheten i barndomen och den självständighet det innebär att vara vuxen. Identitet betyder också att försöka passa in i ett större sammanhang. Alla de livsavgörande besluten som en tonåring tvingas göra kan leda till en livskris. Tonåren är därför för många en tid av osäkerhet.

Hwang och Nilsson (2011) lyfter fram gemenskapen med jämnåriga som väldigt viktig under tonåren och det är vännerna som fungerar som förebilder för vem den unga vill vara och hur ungdomen vill uppfattas av andra. Hwang och Nilsson (2014) skriver att då behovet av att tillhöra en grupp är extra stort under tonåren så kan detta leda till att de unga känner grupstryck. Hur ungdomen skall klä sig och uppföra sig handlar inte bara om påtryckningar utifrån utan också om att de unga vill vara lika som de andra och visa att de hör ihop.

2.2 Tonårsproblematik

Tonårstiden kan innebära många olika utmaningar, svårigheter och kriser. Det kan handla om oro för att drabbas av arbetslöshet eller svårigheter att veta vilken utbildning tonåringen skall söka till. (Wrangsjö m.fl. 2007.) Ihop med tonåren hör också olika typer av riskbeteenden, såsom tobaksrökning, alkohol och droger. Det kan ibland vara svårt att känna igen tecknen på missbruk, dessa kan lätt blandas ihop med trötthet eller att personen är osocial. (Aaltonen, Ojanen, Vihunen, & Vilén 2007.)

2.2.1 Ängest och stress

Ängest som förorsakats av stress är ett fenomen som är vanligt under tonåren, eftersom tonårshjärnan reagerar annorlunda på stress än en vuxen hjärna. Typiska tecken vid stress och ångest är att personen får svårt att koncentrera sig, känner oro, drabbas av sömnsvärigheter, upplever ilska, depression, tvångstankar och visar tecken på psykosomatiska problem. (Aaltonen m.fl. 2007.)

2.2.2 Depressiva symtom

Olsson (2005) menar att varaktiga känslor av nedstämdhet kan vara förorsakade av långvarig stress i skolan och bland kamraterna. Orsaken kan också vara problem som förekommer i familjen. Tonåringarna behöver få hjälp att med att hantera dessa känslor. Men det är helt normal att tonåringen har svårt att ta emot hjälp. Därför är det viktigt att framhålla att då det handlar om depression, kan det vara att den unga behöver ta emot hjälp för att situationen skall kunna lösas.

Beteendet hos en deprimerad tonåring kännetecknas av kraftlöshet, oföretagsamhet och ointresse samt ovilja och avsaknad av kraft till socialt umgänge. Att vara deprimerad är alltså inte samma sak som att känna sig ledsen och detta är det av största vikt att tonåringarna uppmärksammas på detta. Det är helt normalt att en person är ledsen om personen har haft bekymmer och motgångar. Andra människor bör respektera dessa känslor. (Olsson, 2005.)

Tidiga tecken på en depression kan vara att en elev får svårt att koncentrera sig. För att eleven skall kunna lära sig något i skolan krävs det att eleven är koncentrerad. Ibland kan det fungera att lyssna, interagera med lärare och andra elever men att på egenhand läsa in kunskap kan vara värre. Om en elev trots upprepade försök inte lär sig något så ger eleven till sist upp och uppgifterna lämnas ogjorda. Vilket i sin tur leder till att eleven får sämre resultat och vitsorden dalar. Om depressionen blir ännu värre brukar eleverna också få svårigheter att följa med på lektionerna och slutligen vill de inte ens gå på lektionerna. En elev som är deprimerad under högstadietiden får kanske väldigt svaga eller inte ens godkända avgångsbetyg vilket i sin tur kan leda till problem då eleven skall söka till studier på andra stadiet. (Olsson, 2005.)

Depression i grundskolan kan också göra att det blir svårare att uppnå de akademiska målen vilket ger negativa konsekvenser och kan leda till skoltrötthet. (Olsson, 2005.) För en elev som varit deprimerad kan det i värsta fall innebära att skolgången berörts på ett så omfattande sett att det resulterar i försämrade möjligheter till utbildning och arbete i framtiden. Av den orsaken är det väldigt viktigt att eleven får jobba igen den undervisning som gått förlorad under sjukdomen. Det är dock inte ovanligt att ungdomarna låter bli att söka hjälp efter grundskolan även om de inte har fått godkända avgångsbetyg. Det kan finnas många olika orsaker till detta fenomen. En möjlig orsak kan vara att ungdomen inte tror att det är möjligt att starta om eller så anser de inte sig själva vara tillräckligt intelligenta. Detta kan leda till att eleven söker sig till en utbildning som inte är lika fodrande. Förloppet ovan kan leda till att eleven sedan får en kompetens som inte motsvarar den kompetens som skulle passat eleven allra bäst. (Olsson 2005.)

2.2.3 Skoltrötthet

Skoltrötthet kan yttra sig på många olika sätt, men de första symtomen är oftast att den unga får problem med koncentrationen, vilket kan leda till att ungdomen får svårt att ta till sig det som lärs ut i skolan. Konsekvenserna av detta kan bli att vitsorden sjunker och eleven kan få problem att få ett godkänt avgångsbetyg. Eller så får eleven problem att komma in till de studier eleven önskar. Skoltrötthet kan alltså vara en av orsakerna till att ungdomar inte fortsätter studera efter grundskolan. (Salmela-Aro, Savolainen och Holopainen 2008.)

I en undersökning gjord av Salmela-Aro m.fl. (2008) användes benämningen skoltrötthet och författarna menar att skoltrött som begrepp är ett nytt fenomen. I jobsammanhang används begreppet utbrändhet och begreppet skoltrötthet betyder ungefär samma sak men i ett skolsammanhang. Den typ av skoltrötthet som syftas på i det här fallet är skolrelaterad stress som är förorsakad av de krav skolan ställer. Men det kan också bero på känslor av att inte passa in och av att en person känner sig otillräcklig. Salmela-Aro m.fl. (2008) menar att eleverna upplever skolan som sin arbetsplats, de deltar i undervisningen och de gör uppgifter som bedöms. Därför kan den skolrelaterade tröttheten jämföras med utbrändhet eller jobbrelaterad stress.

Utbrändhet i jobsammanhang är ett syndrom som kännetecknas av utmattning, cynism, personlighetsförändringar och oförmåga att utföra sitt professionella jobb effektivt. Med utmattning menas känslor av att arbetet är väldigt påfrestande och en kronisk trötthet till följd av arbetet. Utgående från den här teorin så betyder alltså skoltrötthet att individen känner att skolan är påfrestande och eleven upplever långvarig trötthet förorsakad av en överbelastning av skolarbeten. (Salmela-Aro, K. Kiuru, N., Leskinen, E., Nurmi, J-E. 2009.)

Salmela-Aro m.fl. (2008) skriver vidare att de inte känner till att det har gjorts några studier där forskare undersöker huruvida depression kan förutspå skoltrötthet eller om hur skoltrötthet kan förutspå depression. De hänvisar däremot till andra studier där det funnits samband mellan utbrändhet och depression i jobbrelaterade sammanhang. En tydlig skillnad som Salmela-Aro hittat är att utbrändhet med stor sannolikhet är kopplat till arbetssituationen medan depression kan vara mera djupgående och visa sig på många olika

sätt. Men tydligt är att ju allvarligare form av utbrändhet man lider av desto mera likheter finns det med depression. Vidare tillägger dom att en person som är deprimerad är sämre rustad att möta de krav som deras arbete ställer på dem, vilket i sin tur gör att de enklare blir utbrända.

Salmela-Aro, Kiuru, och Nurmi, (2008) skriver att resultat av studier som gjordes 2005 har visat att 10–15 % av ungdomarna i Finland lider av skoltrötthet. De ungdomar som har valt mera akademiska studier är mera skoltrötta än ungdomar som valt mera yrkesinriktade studier.

2.2.4. Brist på motivation

Människan hämtar sin motivation ur vad vi anser är viktigt och nödvändigt, vi är också motiverade att göra uppgifter där vi känner att vi kan prestera. Högst motivation uppnås när individen själv upplever att målet är viktigt. Om en individ tror på sig själv kan svårigheter ses som utmaning i stället för något obehagligt som bör undvikas. (Lovén, 2015.)

Cardelús (2016) skriver att attityd och motivation är ett väsentligt innehåll i det mesta som människan sysslar med, både på skolan och utanför. En individ kan ha attityder mot verkliga saker, mot fenomen som endast finns i individens huvud och mot en viss lärobok eller mot en stämning. Attityden hos personen har stor inverkan på personens inläring.

Också Clinkenbeard (2012) delar in motivation i inre och yttre motivation. En person vars lärande drivs av en inre motivation är oftast intresserad, nyfiken och ofta väldigt fokuserade på sina uppgifter. Medan en person som drivs av yttre motivation är mera intresserad av resultatet av inläringen och ointresserad av själva inlärningsprocessen. De flesta motiveras av både inre och yttre faktorer, men fördelningen varierar beroende på vilken uppgift det handlar om. Lozic (2019) menar att lärarens attityd också påverkar eleverna. Om lärare visar tillit till elevernas förmåga att lyckas så kommer det att höja elevens motivation. Förhöjd motivation förbättrar i sin tur elevens chanser att lyckas. Ibland kan lärarna uppleva sina elever som passiva, omotiverade och utåtagerande. En följd av dessa beteenden kan vara att relationen mellan lärare och elev påverkas negativt, vilket i sin tur kan leda till att lärarens förväntningar på eleven sänks.

Wery och Thomson (2013) menar att det finns många olika omständigheter som kan påverka hur motiverade eleverna är. Det kan till exempel handla om vilka förväntningarna är på eleverna, vilka känslor uppgifterna väcker hos eleverna. Det kan också bero på hur psykiskt eller fysiskt ansträngande uppgifterna är och på vilket sätt elevernas arbete bedöms samt hur läraren återkopplar till undervisningen. Men motivationen kan också vara påverkad av olika problem som eleverna råkar ut för i skolan eller på fritiden. Ytterligare faktorer som påverka motivationen är vilka elevernas och andras föreställningar är om elevernas kompetenser, färdigheter och kunskaper. Men också av hur eleverna hanterar den egna rädslan av att uppfattas som inkompetent påverkar motivationen.

Wery och Thomson (2013) beskriver motivation som en utveckling då en person bedömer betydelsen av hur mycket det är värt att anstränga sig för att genomföra en uppgift. Om en elev känner att arbetet ger eleven möjligheter att visa sin förmåga för sig själv eller andra så ökar också motivationen att delta i lärandeprocessen. Förutsättningarna för att på ett lyckat sätt kunna ordna upp ett problem eller komma fram till målet förbättras om eleven är motiverad.

Också Wery och Thomson (2013) pratar om inre och yttre motivation och tar upp funderingar på hur elevens motivation kan öka. De menar också att den inre motivationen kommer från individens egen inre drivkraft och nyfikenhet. Vidare skriver dom att om eleven har en tydlig inre motivation så behövs det väldigt lite påverkan utifrån, så som belöningar och uppgifter som skall väcka motivationen. Inläring som bygger på inre motivation blir oftare beständig och de som drivs av en inre motivation vågar också pröva på nya saker.

Wery och Thomson (2013) talar för ett arbete som bygger upp elevens inre motivation och stävar efter att eleven skall uppnå sina mål av egen fri vilja. Orsaken bakom en omotiverad elev är ofta att eleven vid upprepade tillfällen misslyckats och att eleven själva har fått uppfattningen att eleven inte kan lära sig. Denna uppfattning kan leda till att eleven får en negativ uppfattning om sig själv och en dålig självkänsla. Vilket i sin tur kan resultera i otillåten skolfrånvaro och att eleven upplevs som ofokuserad och utåtagerande. Det är alltså av ytterst stor betydelse att lärarna jobbar med att stärka dessa elevers

självkänsla för att undvika att de hamnar i en ond cirkel ur vilken både elev och lärare får svårt att bryta sig loss. Wery och Thomson menar att det är viktigt för att ge eleven bättre förutsättningar och reducera riskerna att en ond cirkel skapas och att läraren tror på elevens möjligheter. Lärare bör också vara medveten om att lärarens attityd påverkar relationen till eleven. Relationen i sin tur inverkar på elevens syn på skolan och utbildningen. Det är också viktigt att lärarna möter de omotiverade eleverna på den nivå de befinner sig. Lärarna behöver också visa åt eleverna att de förväntningar som ställs på dem är höga men realistiska. För att öka elevernas motivation bör läraren ge eleverna sådana uppgifter som de klarar av. Uppgifterna måste alltså individanpassas för att utmana eleverna men samtidigt ge dem en chans att lyckas. Känsla av att vara kompetent och av att lyckas ökar motivationen. (Wery & Thomson, 2013.)

Wery och Thomson (2013) skriver att det finns forskning som visar att konkurrens mellan elever inverkar negativt på elevernas motivation, medan självvärdering leder till att eleverna får ett ökat ansvarstagande för den egna inläringen. Undervisningens mål bör alltså vara att eftersträva mindre jämförelse eleverna emellan och i stället jobba för en ökad andel självvärdering.

2.3 Efter den grundläggande utbildningen

Salmela-Aro (2009) skriver att år 2009, fortsatte 55% av ungdomarna till gymnasiet och 37% till en yrkesutbildning, efter den grundläggande utbildningen. Goda studieprestationer krävs under det nionde skolåret för att eleverna skall kunna fortsätta sin utbildning på gymnasiet. Gymnasiet är en bra förberedelse för universitetsstudier, medan en yrkesutbildning leder direkt till behörighet för en lägre yrkeskvalificering. De elever som har låga eller medelmåttiga betyg väljer oftare att fortsätta sina studier på en yrkesutbildning.

Tuominen-Soini, Salmela och Nimivirta (2012) skriver också att yrkesutbildningarna upplevs som mera lockande alternativ för elever med svagare betyg från grundskolan. För vissa elever höjs studiemotivationen under tiden de genomgår en yrkesutbildning, de kan då på ett konkret sätt se vad målet är med studierna. Skolan är ett viktigt sammanhang där

ungdomarna erbjuds möjlighet att utvecklas. Tidigare studier har visat att ungdomarnas uppfattning och erfarenheter av skolan bygger på hur väl de har kunnat anpassa sig. Olika typer av beteendeproblematik och livssituationer är ofta orsaken till att eleverna ogillar skolan. (Salmela-Aro m.fl. 2009.)

Förflyttningen från den grundläggande utbildningen till gymnasiet eller till en yrkesskola är ett avgörande steg i de ungas utbildning enligt de utbildningssystem som används i stora delar av Europa. Denna övergång innebär också att eleverna träffar nya människor och skolsituationen är i viss mån avgörande för vilka sociala relationer ungdomarna skapar. (Salmela-Aro m.fl. 2009.) En elev som är deprimerad under högstadietiden får kanske inte godkända avgångsbetyg vilket i sin tur kan leda till problem då eleven skall söka till en vidareutbildning. (Olsson, 2005.)

2.4 Att välja utbildning

Hedenus och Wikstrand (2015) skriver att det tidigare var väldigt få som själva fick välja vilket yrke de skulle ha, oftast var yrket något som gick i arv från generation till generation. Men att människor i dag ofta har den uppfattningen att ungdomarna kan välja vilket yrke som helst bara de studerar flitigt och får goda vitsord. I dagens samhälle och sedan en tid tillbaka anses yrkesvalet utgå från individernas intressen. Detta är också något som studie och yrkesvägledare vill lyfta fram som en faktor som hjälper ungdomarna att göra ett för dem lämpligt yrkesval. Detta påstående har sin grund i att intresse anses vara ett okomplicerat ämne. Människor tar alltså inte alls i beaktande all den forskning som gjorts. Forskning visar att intressen och yrkesval på många sätt är påverkade av vilken samhällsklass och hurudan bakgrund individen har samt en hel del andra faktorer.

Lovén (2015) skriver att skollagen har bestämt att alla skolor måste kunna erbjuda utbildning som är likvärdig för alla och skolorna skall också kunna erbjuda studie och yrkesvägledning till alla elever. Utbildningsstyrelsen, (2014) skriver i läroplansgrunderna för den grundläggande utbildningen (2014) att elevhandledningens uppgifter är att hjälpa eleverna fatta beslut i frågor som rör förutsättningar, värderingar, utgångsläge och intressen.

Vidare står det i LP 14 att det är av största vikt för att eleverna att det finns ett nära samarbete mellan studiehandledare och lärare för att göra elevernas övergång till vidare studier så enkel som möjligt. Eleverna skall också under studiehandledningen få insikt i hur olika val de gör kan ha effekter på deras studier och framtid. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

Lovén (2015) skriver att elevhandledningen handlar om att lära eleverna att kunna göra de val som har med framtiden att göra men att handledarna också behöver lära ut hur idéer och framtidsvisioner skall kunna förverkligas ur ett långsiktigt perspektiv. Dessutom behöver eleverna få förståelse för hur kopplingen mellan utbildning och kommande yrken ser ut. Olsson (2005) menar dock att det för en ungdom är av väsentlig betydelse att de får den utbildning de faktiskt vill ha. Det betyder mycket för självkänslan och livskvaliteten att under studierna och sedan i arbetet kunna få den rätta stimulansen. Men eleven bör vid valet av studier ha i åtanke att stress kan vara en orsak till depression så att eleven inte väljer studier eller yrke med hög stressnivå eller oregelbundna tider.

När ungdomarna skall välja utbildning gäller det för dem att försöka göra ett beslut som på lång sikt är gynnsamt för dem själva. Ungdomarna själva har kanske bara begränsad kunskap om vilka yrken det finns och vad dessa yrken innebär i praktiken. Därför är det viktigt för ungdomarna att föräldrar och andra vuxna finns med för att hjälpa och ge stöd åt ungdomarna i deras viktiga val. Men de vuxnas påverkan kan också i vissa fall förorsaka problem, detta gäller om de genom sina influenser bidrar till att förstärka den sociala bakgrundens betydelse. (Stenberg 2016.) De flesta tonåringar kommer igenom ungdomsåren utan större problem, men vissa får problem att anpassa sig till alla de förändringar som är kännetecknade för denna period i livet. Resultatet av att de inte klarar av att anpassa sig kan bli att de drabbas av psykiska problem, till exempel depression och skoltrötthet. (Salmela m.fl. 2008.)

2.5 Utslagning

Jahnukainen och Järvinen (2001) menar att en individ kan vara utslagen på två olika områden i livet. Individen kan vara utslagen inom området arbete och då kan individen inte förtjäna pengar och försörja sig. Men en individ kan också vara utslagen ur sociala

sammanhang och då handlar utslagningen om både arbete, familj och vänner. Om många av dessa områden blir problematiska så blir individen ännu mera utslagen. Om processen får fortgå länge så försämras förutsättningarna för individen som är utslagen att återfå sin plats i samhället. En avbruten skolgång ökar risken för att en individ skall bli utslagen och personens chanser i arbetslivet blir små.

En utslagen person är inte en del av samhället eftersom personen på grund av olika omständigheter inte har möjlighet att fungera på alla plan i samhället. Om en person är marginaliserad så är personen inte heller en del av samhället. I sådana fall kan det vara personer med invandrabakgrund som har en hög utbildning och arbetar. Då kan det vara så att en person inte kan eller vill vara en del av samhället av olika kulturella orsaker (Jahnukainen 2005.)

Jahnukainen (2005) anser att utbildning är ett bra sätt att förebygga utslagning eftersom en utbildning ökar individens chanser på arbetsmarknaden. Vidare lyfts det fram att inte endast utbildning hjälper, det är viktigt att utbildningen också fokuserar på att höja individens självförtroende.

Karlsson (2008) skriver att en del av de elever som går det tionde läsåret är sådana elever som annars skulle vara i riskzonen för att bli utslagna. Dock inte alla. Problem uppstår då en elev i slutet av grundskolan drabbas av svårigheter som får negativa konsekvens på elevens betyg och studiemotivation. Vidare hänvisas till Jahnukainen (1998) som menar att många av de elever som går det tionde läsåret inte haft något intresse för studier tidigare. Ofta har eleverna stor frånvaro och vissa kan också ha fått specialundervisning på deltid för att de har misskött sina skoluppgifter.

2. Påbyggnadsutbildning

I det här kapitlet kommer jag att beskriva vad som avses med påbyggnadsutbildning. Vidare kommer jag att ta reda på vad läroplanen 2014 säger om och vad som är syftet med påbyggnadsundervisning.

I grunderna för påbyggnadsundervisningens läroplan 2014 används benämningen påbyggnadsundervisning och det tionde läsåret är en av de påbyggnadsutbildningar som finns i Finland. Unga studerande som har gått ut den grundläggande utbildningen kan söka och antas till påbyggnadsundervisning det år den unga gått ut grundskolan och ännu därpå följande år. Påbyggnadsundervisningen pågår ett år och skall innefatta minst 1100 timmar undervisning. Undervisningen är frivillig och innebär att elever som gått ut grundskolan kan delta för att förbättra sina chanser att få en studieplats. Eleverna kan också delta i utbildningen för att få hjälp att planera framtiden. Utbildningens målsättning är att befämja de studerandes utveckling, lärande och det totala välbefinnandet. Hösten 2018 inledde 66 elever (28 flickor och 38 pojkar) sina studier inom påbyggnadsundervisningen på svenska vid folkhögskolor, grundskolor och specialskolor i Svenskfinland. (Utbildningsstyrelsen, 2018.)

Hösten 2019 mottog 226 elever en plats vid en tionde klassutbildning i Finland. Totalt mottog 2413 elever en plats vid en påbyggnadsutbildning hösten 2019. Till påbyggnadsutbildningarna räknas förberedande gymnasieutbildning för personer med annat modersmål än finska och svenska, handledande utbildning för yrkesutbildning och tiondeklass. (Utbildningsstyrelsen, 2019.)

Utbildningsstyrelsen (2014) skriver att påbyggnadsundervisningens uppgifter är att förbereda de studerande så att de får de bästa möjliga förutsättningarna för att kunna studera vidare. Målet är också att få dem att förstå vikten av att ha en utbildning. De ungas utbildning skall därför så långt som möjligt individanpassas och tillgodose behov som varje studerande har. Påbyggnadsundervisningarna är till hjälp för de ungdomar som efter avklarad grundskolan behöver förbättra sina kunskaper och färdigheter. Men det kan också handla om att ungdomar behöver få hjälp med att höja sin studiemotivation och att planera sin framtid.

Utbildningsstyrelsen (2014) anser att den här typen av utbildning skall ge de studerande en ökad livskompetens, lära dem att ta hand om sig själva och ge dem verktyg så att de kan möta förändringar och kunna göra egna val. Under året vid påbyggnadsutbildningen bör undervisningen inrikta sig på studiemotivationen och de studerandes förmåga att lära sig. Det är mycket viktigt att stöda de studerandes förmåga att kunna reflektera över sitt lärande och att hjälpa dem att finna glädje i att lära. Detta kan de studerande få insikt om via olika typer av upplevelser, erfarenheter och egen förståelse.Handledningen skall också fokusera på att uppmuntra och stärka studerandes självkänsla. Vidare bör fokus ligga på att hjälpa de studerande att få en verklighetsförankrad syn på sig själva, det kunnande och de framtidsutsikter de har.

Det är också viktigt att undervisningen betonar träning av arbetsförmågor, olika sätt att tänka samt olika inlärningsmetoder. Tillsammans med de studerade bör lärarna fundera på vad studierna innebär och hur de påverkar individernas framtid. Målsättningen är att uppmuntra och inspirera de studerande så att de hittar studiemotivation och inser vikten av studier. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

3.1 Orsaker till att elever söker till påbyggnadsutbildning

Karlsons (2008) har i sin avhandling undersökt vilka de vanligaste orsakerna är till att elever söker sig till en påbyggnadsutbildning. Undersökningen visade att det fanns flera olika orsaker till att de finlandssvenska eleverna sökte till påbyggnadsutbildningen. Men i de flesta fall var det frågan om olika typer av svårigheter i slutet av den grundläggande utbildningen som lett till svaga studieprestationer. Lärarna vid påbyggnadsutbildningar det tionde läsåret nämner specifikt brist på studiemotivation, psykiska problem, sociala anpassningsproblem och olika diagnoser som orsaker. Men det kan också handla om att studerande inte vet vad de vill göra och att de därför söker till påbyggnadsutbildning det tionde läsåret.

Karlson (2008) skriver att en del av de elever som söker sig till påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret är i riskzonen för att bli utslagna men inte alla. Karlsson har delat orsakerna i tre kategorier, 1. kunskapsmässiga, 2. mognadsmässiga och 3. övriga orsaker.

Karlsson (2008) skriver att lärarna vid påbyggnadsutbildningarna beskrev sina elever som ”oroliga, omotiverade och i behov av socialträning”. Två lärare säger också att ”eleverna har psykiska problem och äter mediciner, vilket påverkar deras motivation till skolarbetet och deras uppförande”. Vidare framkom det vid intervjuer med lärarna att många elever har olika diagnoser, språkstörningar, läs- och skrivsvårigheter, sociala problem och koncentrationsproblem som påverka inlärningsförmågan. Grindgårds (2016) skriver att många av de elever som går ut nionde klass inte vet vad de vill göra i framtiden. Till följd av detta har det diskuterats om man skall införa ett tionde år i grundskolan.

Jahnukainen (2005) menar att bristande kunskaper i den grundläggande utbildningen är den största orsaken till att ungdomar avbryter studier eller inte påbörjar studier på andra stadiet. Det är alltså i övergången till andra stadiet som det avgörs ifall en elev blir en av utbildningssystemets vinnare eller förlorare. Ett beslut att avbryta studierna grundar sig ofta på hur väl eleven lyckas under de första åren på andrastadiets utbildning och vilken familjebakgrund eleven har.

Grindgårds (2016) fick också i sin undersökning fram att det finns många olika typer av elever som söker till påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret i Kronoby. Grindgård (2016) skriver i sin avhandling att han i sin undersökning fick fram att avsaknad av betyg från grundskolan, skoltrötthet och skolk är orsaker till att eleverna sökt till påbyggnadsutbildningen. Utöver detta nämns också att det också finns högpresterande elever som sökt till utbildning för att de har ett intresse för den inriktning tionde klassen har.

Karlson (2008) har delat in elevernas motiv till ett tionde studieår i tre olika kategorier, kunskapsmässiga motiv, mognadsmässiga motiv och elever som inte haft något annat alternativ. De kunskapsmässiga motiven handlade om att eleverna sökt till det tionde läsåret för att få möjlighet att höja sina betyg, för att ha bättre möjligheter att komma in på de utbildningar de var intresserade av. De mognadsmässiga motiven handlar i de flesta fallen om att eleverna inte vetat vad de vill göra i framtiden. De får i och med det tionde läsåret möjlighet att jobba med sig själva och får bättre förutsättningar att möta framtida utmaningar. I denna kategori finns också de elever som påbörjat en yrkesutbildning men som hoppat av på grund av att det inte visste vad de ville. Den tredje kategorin är de elever

som inte fått någons studieplats efter grundskolan. Karlsson (2008) nämner i sin avhandling att det fanns kunskapsmässiga orsaker till att vissa elever sökte sig till påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret. Under denna kategori finns olika diagnoser, språkstörningar, läs- och skrivsvårigheter, sociala problem och koncentrationsproblem som påverkar inlärningsförmågan. I Karlssons forskning nämns också att eleverna som gick påbyggnadsutbildningen hade sökt dit av mognadsmässiga orsaker. Specifikt nämns under denna kategori avsaknad av motivation för skolarbetet och behov av social träning samt att eleverna behöver hitta sig själva och få vägledning i valet av utbildning. Övriga orsaker som nämns som faller under övriga orsaker är psykiska problem samt att en del elever var i behov av medicinering och att dessa påverkade elevens studier.

Miettinen (2012) skriver att eleverna i hennes undersökning har sökt till det tionde läsåret på grund av att de inte har fått någon studieplats eller så har de fått fel studieplats. Andra orsaker som hon fick fram var att eleverna var osäkra på vad de ville studera och att de därför gick det tionde läsåret.

Hurme (2014) har till sin avhandling intervjuat elever som har gått det tionde läsåret. Avhandlingens syfte var att ta reda på varför elever sökt till det tionde läsåret, hur de upplevt studierna under det tionde läsåret och hur deras framtid ser ut nu efteråt. Resultatet från undersökningen visade att dålig studiemotivation i högstadiet lett till dåliga betyg. Vilket i sin tur gjort det svårt att få en studieplats. Andra orsaker till att eleverna sökt till det tionde läsåret var att eleverna inte visste vad de ville studera eller upplevde att de hade valt fel linje och därför avbrutit sina studier.

Lappalainen (2009) fick i sin undersökning fram att risken för att bli utan studieplats efter grundskolan ökar om en elev har dåliga medelvitsord och orealistiska utbildningsmål. För flickor medförde dåligt självförtroende en ökad risk och för pojkar påverkade föräldrarnas inställning till fortsatta studier.

3.2 Uppfattningar om påbyggnadsutbildningen och den nytta eleverna har av den.

Miettinen (2012) har undersökt hur det tionde läsåret förändrar elevers självbild beträffande utbildning. Resultatet visar att eleverna efter det tionde läsåret var positivt inställda till både det tionde läsåret och till fortsatt utbildning. Störst utveckling sågs beträffande fortsatt utbildning och karriärs mål.

Dessutom kunde en positiv utveckling märkas beträffande elevernas självbild. Eleverna blev mera mogna och hade lättare att ta beslut. För många elever visade det sig att det tionde läsåret var en vägvisare för livet. Positiva uppfattningar var att betyget kunde höjas och det ökade möjligheterna till att få den studieplats som eleverna önskade. Eleverna uppfattade också att de fick extra tid att fundera igenom sina valmöjligheter, vitsorden kunde inte heller sjunka och utbildningen upplevdes rolig. (Miettinen, 2012.)

Miettinen (2012) fick också fram att några elever ansåg att det tionde läsåret var slöseri på tid och att de bara fick repetera grundskolan. Andra negativa uppfattningar som kom fram var att maten var dålig, eleverna trivdes inte med sina medstudenter och lärarna var inte tillräckligt stränga samt att skolvägen var lång. Vissa elever tyckte att lärarna hade förutfattade meningar och att de behandlade sina elever som om det var kriminella. Men de flesta elever ansåg att lärarna var trevliga och att eleverna fick en chans att börja från ett rent bord.

Miettinen (2012) undersökte också hur elevernas självförtroende förändrades under utbildningen. Resultatet visar att de flesta är av uppfattningen att deras självförtroende har förbättrats något eller mycket. Ett fåtal elever ansåg att deras självförtroende inte hade förbättrats.

Hurme (2014) har i sin avhandling undersökt hur eleverna har upplevt studierna och vilken betydelse det tionde läsåret har haft för ungdomarnas framtid. Under intervjuerna som gjordes i samband med undersökningen så lyfte eleverna fram att lärarnas och den övriga personalens yrkesskicklighet var betydelsefulla för eleverna och deras lärande. Elevernas uppfattning var också att gruppen var passligt liten, vilket möjliggjorde att lärarna hade tid att hjälpa alla.

Mia Henriksson-Ena

Hurme (2014) skriver att de elever som intervjuades hade enbart sett positiva effekter av sitt tionde läsår. Elevernas chanser att få en studieplats vid önskad utbildning hade ökat eftersom deras betyg förbättrats. Deras förhoppningar var att de via fortsättningsstudierna sedan skulle få ett arbete.

3. Metod och genomförande

I kapitel 4 kommer jag att beskriva hur valet av informanter har gjorts och på vilka grunder, vidare beskrivs de metoder som jag har valt att använda, intervju som datainsamlingsmetod och fenomenografi som forskningsansats. I detta kapitel beskriver jag också studiens genomförande och den fenomenografiska analysmodellen eftersom det är den som används vid analysen av forskningsresultatet.

4.1 Syfte

Avhandlingens syfte är att ta reda på varför finlandssvenska elever söker till utbildningen det tionde läsåret. Vidare vill jag också undersöka vad elever som har gått utbildningen har för uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret och ta redan på vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt.

4.2 Forskningsfrågor

1. Vilka är orsakerna till att finlandssvenska ungdomar söker till det tionde läsåret?
2. Hur uppfattade eleverna undervisningen under det tionde läsåret?
3. Vilken nytta uppfattade eleverna att de ha haft av det tionde läsåret efteråt?

4.3 Val av informanter

Larsson (1986) skriver att forskaren kan välja informanter till den fenomenografiska forskningen utgående från olika kriterier. Skribenten kan till exempel välja informanterna på ett medvetet sätt för att få en så stor variation som möjligt. Om skribenten önskar ta redan på hur ofta ett fenomen förekommer får skribenten ett mera tillförlitligt resultat om informanterna väljs slumpmässigt. Till den här forskningen valdes informanterna ut bland elever som tidigare hade gått utbildningen det tiondeläsaåret ”Base Camp” vid Kronoby folkhögskola. Syftet med den här avhandlingen var att få fram alla olika variationer av uppfattningar beträffande undervisningen vid utbildningen och nyttan efteråt. Då jag som forskare saknade kunskap om eleverna så kunde jag inte göra dessa val medvetet. För att ändå få en så stor variation som möjligt valdes informanterna ut från tre olika årskurser. En lärare vid utbildningen det tiondeläsaåret plockade därefter ut elever från de överenskomna årskurserna. De utvalda årskurserna delades in i grupper efter kön och var

femte elev ur respektive grupp plockades ut att delta i undersökningen. Gruppernas storlek varierade och därför valdes var femte elev för att totalt få 20% från varje klass. De elever som valts ut var i detta skede 20 och utgjorde alltså 20% av de utvalda årskurserna. Det fanns totalt flera flickor i dessa årskurser och därför är antalet flickor också fler i undersökningen.

Därefter kontaktades de utvalda eleverna av en lärare som har hand om undervisningen under det tionde läsåret. För att skydda elevernas personuppgifter var det en av lärarna vid utbildningen som inledningsvis tog kontakt. Läraren informerade då kort informanterna om studiens syfte och bad om deras muntliga medgivande till att delta i studien och till att deras kontaktuppgifter vidarebefordrades till skribenten. I det här skedet föll tre elever bort, en ville inte delta och två hade av praktiska orsaker inte möjlighet att delta. Jag ansåg att informanterna ändå var tillräckligt många och därför beslutades det att läraren inte skulle ersätta dessa informanter. Informanterna var i det här läget alltså 17, 10 flickor och 7 pojkar i åldrarna 18-22år. Läraren vidarebefordrade kontaktuppgifterna till mig efter att läraren fått elevernas medgivande till att delta i undersökningen. Eleverna godkände samtidigt att deras kontaktuppgifter vidarebefordrades. Det slutgiltiga antalet informanter blev 13 eftersom tre informanter trots upprepade försök inte svarade i telefon och en informant meddelade att hen inte längre hade möjlighet att delta.

4.4 Intervju som datainsamlingsmetod

Denscombe (2012) menar att intervju är en ofta förekommande datainsamlingsmetod när forskaren valt en fenomenografisk forskningsansats. Ahrne och Svensson (2015) anser att interjuver är ett sätt att få fram andra människors uppfattningar om olika händelser. Intervjuer är också ett effektivt sätt att få kunskap om människors upplevelser och intressen. Jag valde intervju som datainsamlingsmetod eftersom jag ville få djupare förståelse för varför finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret, hur de uppfattar utbildningen under det tionde läsåret samt vilken nytta de uppfattar sig ha av utbildningen efteråt. Det var alltså elevernas uppfattning om fenomenet det tionde läsåret som undersöktes.

Intervju är en typ av datainsamlingsmetod, metoden går ut på att intervjuaren ställer frågor till informanterna och på så sätt samlas data in. (Patel & Davidson, 2011.) Intervjuer delas in i standardiserade intervjuer och icke standardiserade intervjuer. En kvalitativ intervju är inte standardiserad, därför vet inte intervjuaren på förhand hur intervjusituationen kommer att se ut. Under en kvalitativ intervju kan intervjuaren, behöva förklara, moderera och vidareutveckla frågorna för att de skall vara lämpliga för just det förhållandet och för att få fram det väsentliga syftet med intervjun. (Svensson & Starrin, 1996.)

Under en intervju träffas vanligen intervjuaren och den personen som skall intervjuas men intervjun kan också göras per telefon. När det gäller intervjuer så föreslås det att forskaren delger informationen om intervjun i flera olika steg. Forskaren kan börja med att skicka ut ett brev till personen som skall intervjuas. I brevet kan forskaren informera om målet med intervjun, vem som sköter intervjun. I samband med detta brev kan forskaren också förbereda personen som skall intervjuas på att intervjuaren kommer att höra av sig per telefon. (Svensson & Starrin, 1996.)

I god tid innan intervjuerna skulle genomföras skickade jag ett informationsbrev till informanterna. Syftet med detta informationsbrev var att förbereda informanterna för intervjun genom att skicka med intervjuguiden. Samtidigt fick de också information om studiens syfte och närmare upplysning om tidpunkten för intervjun. I samma brev skickade jag också med information om de forskningsetiska principerna gällande undersökningen, medgivandeblanketten samt returkuvert.

Kvale och Birkman (2014) anser att en kvalitativ intervju är ”verbal beteendemässig händelse” som innebär att två personer samverkar. Alla de personer som deltar får samma frågor vilket sedan gör det möjligt att jämföra svaren med varandra. Svensson och Starrin (1996) anser att forskaren innan intervjun bör läsa på om det ämne som intervjun kommer att handla om.

Denscombe (2009) skriver att intervjufrågor kan ha olika grad av standardisering. Om frågorna är ostandardiserade så kan personen som intervjuar själv formulera frågorna medan intervjun pågår. Frågorna och frågornas ordningsföljd anpassas så att de passar för intervjupersonen.

Vid en intervju med helt standardiserade frågor så har forskaren fasta frågor och frågorna ställs i samma ordningsföljd till alla personer som intervjuas. Om intervjuaren tycker att en intervju med ett färdigt frågeformulär blir för styrt, kan intervjuaren välja att göra en semistrukturerad intervju. Då får intervjun lite struktur men blir ändå anpassningsbar. (Denscombe, 2009.)

Intervjuguiden fungerar då som stöd, men intervjuaren kan fritt välja i vilken ordning frågorna ställs. Om intervjuaren redan fått svar på en fråga så kan hen också välja att inte ställa den frågan även om den finns med i guiden. (Newby, 2010.) Det är den intervjuade personens svar som bestämmer i vilken ordning frågorna ställs (Trost, 2010).

Larsson (1986) skriver att meningen med en intervjuguide är att forskaren skall få hjälp att göra samtalet eller intervjun djupare och öka intervjuarens förståelse för hur den som intervjuas uppfattar ett fenomen. Men också för att intervjuaren inte skall glömma bort någon viktig synvinkel av fenomenet.

Dalen (2015) skriver att en intervjuguide innehåller de för avhandlingen mest centrala delarna. Intervjuguidens uppgift är att göra avhandlingens problemformulering mera konkret. Guiden bör utformas så att forskaren inleder med mer allmänna frågor och frågor som gör att den intervjuade känner sig avslappnad och mår bra. Svensson, & Starrin (1996) skriver att det är viktigt att alla de personer som deltar får samma frågor. Detta för att forskaren sedan skall ha möjlighet att jämföra svaren med varandra.

En intervjuguide gjordes inför intervjuerna, den utformades tematiskt enligt tre teman, före utbildning, under utbildningen och vad som hände efter utbildningen. Frågorna i guiden berörde alltså olika tidpunkter med utgångspunkt från det tionde läsåret. Intervjuguiden finns med som bilaga 3 i slutet av avhandlingen.

En intervju med fenomenografisk forskningsansats är oftast halvstrukturerad och tematisk. Om en intervju är halvstrukturerad så betyder det att intervjuaren till sin hjälp vid intervjun har en intervjuguide som endast innehåller ett fåtal frågor. Samtalet mellan den som intervjuas och den som intervjuar styrs därför till stor del av hur den intervjuade svarar. Det är därför viktigt att man under intervjun får så fullständiga svar som möjligt. För att det skall ske kan personen som intervjuar använda sig av probing, vilket betyder

att man ställer följdfrågor. ”Hur menar du då” eller ” Kan du utveckla ditt svar”. Probing kan också betyda att man har ett uppmuntrande kroppsspråk. En fenomenografisk intervju bör spelas in och transkriberas för att man noggrant och på ett tillförlitligt sätt skall kunna analysera den data man samlat in. (Fejes & Thornberg, 2015; Denscombe, 2012.)

Denscombe, (2012) skriver att det är själva intervjun som är det viktiga i den fenomenografiska forskningsprocessen. Intervjun ger forskaren tillfälle att utforska det valda fenomenet på djupet.

4.5 Fenomenografi som forskningsansats

När forskningsansatsen till en studie skall väljas utgår forskaren från studiens forskningsfrågor. Jag har valt fenomenografi som forskningsansats eftersom syftet med min avhandling var att ta reda på varför finlandssvenska elever söker till utbildningen det tionde läsåret. Vidare ville jag också undersöka vad elever som har gått utbildningen har för uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret och ta redan på vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt.

Den fenomenografiska forskningsansatsen passar bra när forskaren vill beskriva människors sätt att uppfatta världen omkring sig. Basen i den fenomenografiska ansatsen är att undersöka skillnaden mellan hur något verkligen är och hur det uppfattas vara. Verkligheten är ett perspektiv och då handlar det om fakta som en utomstående kan observera. Det andra perspektivet är hur personen som upplever fenomenet uppfattar det. (Larsson, 1986)

Uljens (1989) skriver att det handlar om att ta reda på hur en individ uppfattar ett visst fenomen. Detta görs genom att forskaren beskriver, tyder och analyserar de specifika dragen man identifierat om personens uppfattningar. Fenomenet i min undersökning är det tionde läsåret. Målet med min avhandling var alltså inte att undersöka hur det tionde läsåret är utan hur det uppfattas av eleverna. Jag har alltså valt att undersöka hur eleverna som gått utbildningen det tionde läsåret har uppfattat utbildningen och vilken nytta de uppfattar sig ha haft av utbildningen.

En fenomenografisk forskningsansats är tänkt att användas då forskaren vill undersöka uppgifter som samlats in om enskilda individer. Den fenomenografiska forskningsansatsen passar bra att använda då forskaren vill undersöka människors tankar om olika fenomen. Med denna forskningsansats är focus snarare på avvikelser i stället för likheter. (Fejes & Thornberg, 2015.) Därför var den fenomenografiska ansatsen ett passande val med tanke på avhandlingens syfte.

4.6 Genomförande

Till de 17 informanter som gett sitt godkännande till att delta i undersökningen skickades en intervjuguide, en samtyckesblankett för skriftligt samtycke och ett informationsbrev med information om studien, forskningsetiska principer och tidpunkter när intervjuerna skulle genomföras.

Guiden bifogades för att informanterna skulle kunna förbereda sig på frågorna och för att kunna ge så uttömliga svar som möjligt. Efter ytterligare en vecka kontaktades informanterna en i gången per telefon för att boka in en lämplig tidpunkt för intervjuens genomförande. Eftersom dessa informanter finns på ett stort geografiskt område gjordes intervjuerna per telefon.

Inför intervjuerna gjordes en intervjuguide, den testades i detta skede genom att en pilotintervju gjordes med en av de elever som nu går påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret. Jag bedömde att de frågor som fanns i intervjuguiden gav svar på mina forskningsfrågor. Några intervjufrågor upplevdes som upprepningar men jag ansåg ändå att de gav ytterligare en vinklig på frågan och att de på så sätt bidrog till att få fram mera information. Därför valde jag att behålla dessa frågor.

Några intervjufrågor kunde dock inte ställas i pilotintervjun eftersom de gällde elevens uppfattningar om sådant som sker efter avslutad utbildning. Dessa frågor ombads testpersonen ändå kommentera, för att säkerställa att den intervjuade förstod frågorna och att de var ställda på sådant sätt att de inte kunde misstolkas.

Intervjuerna tog mellan 13 och 26 minuter och gjordes med intervjuguiden som grund. Frågornas ordningsföljd ändrades under några intervjuer, jag ställde också följdfrågor. Under vissa intervjuer valde jag att lämna bort frågor som informanterna redan svarat på i ett tidigare skede av intervjun. Samtliga intervjuer genomfördes i februari och mars 2020.

3.7 Bearbetning och analys av data

Larsson (1986) skriver att den kvalitativa analysen är karakteristisk för fenomenografi. För att forskaren skall kunna identifiera alla variationer av uppfattningar som informanterna har så måste forskaren läsa igenom sitt material flera gånger. Forskaren kan inte nöja sig med det första resultatet utan forskaren måste grundligt granska de kategorier som skapats. Då får forskaren kanske fram nya uttrycksätt och förut okända kategorier. Det centrala i analysen är att hela tiden söka efter likheter och skillnader.

Direkt efter att intervjuerna genomförts så transkriberades dessa för att göras överskådliga inför analys och redovisning. I samband med transkriberingen togs dialektala uttryck bort för att göra texten förståelig för alla och för att säkerställa informanternas anonymitet. Dock ändrades inte meningsuppbyggnaden utan transkriberingarna är skrivna som talspråk. Syftet med transkriberingen var att referera intervjuernas innehåll, fokus låg därför på detta och inte på intervjuernas auditiva form. Därför transkriberades inte heller omtagningar och utfyllnadsljud som inte var meningsbärande. Namn på orter, personer och dylikt ändrades i transkriberingen som exempelvis "läraren", "grundskolan" och "området" också detta för att säkerställa informanternas anonymitet. När transkriberingarna var klara så lyssnade skribenten igenom inspelningarna samtidigt som texterna lästes igenom för att säkerställa att allt transkriberats korrekt. Intervjuerna resulterade i totalt 39 sidor transkriberad data.

De kategorier och underkategorier som jag identifierat, representerar således de variationer som fanns bland informanternas uppfattningar. Analysen inleds med att forskaren bekantar sig med materialet och läser de transkriberade intervjuerna. I steg två försöker forskaren kategorisera de uttalanden som upplevs utmärkande och betydelsefulla,

den transkriberade intervjun delas då in i mindre avsnitt. Detta steg i analysen kallas för kondensation. Den tredje åtgärden i analysprocessen är att man försöker jämföra de olika avsnitten och försöker hitta likheter och skillnader. (Fejes & Thornberg, 2015.)

Därefter skall forskaren sortera det insamlade materialet i olika grupper och försöka hitta samband mellan dem. Steg fem innebär att kategorierna skall artikuleras, det betyder att forskaren fokuserar på att hitta likheter. Under steg sex så namnges kategorierna för att urskilja det mest utmärkande i materialet. Vidare skall forskaren undersöka materialet för att säkerställa att det inte finns plats för flera kategorier. Visar det sig att de utvalda avsnitten passar in under flera av kategorier så bör forskaren sammanföra dessa kategorier. (Fejes & Thornberg, 2015) Bergström och Boréus (2012) skriver att ett transkriberat material ofta är väldigt omfattande och att det därför kan vara passande att göra en innehållsanalys och en kategorisering för att hitta en struktur.

Marton och Booth (2000) anser att forskaren redan vid inledningen har en tydlig bild av forskningens mål. Denna bild blir klarare vartefter forskaren planerar, finputsar och förbereder för datainsamlingen. Själva analysen inleds redan i det skede när data samlas in, denna analys leder till att forskarens bild av fenomenet blir tydligare, får en struktur och fördjupas. I en studie där forskaren har flera olika problem som skall lösas kan forskaren inleda analysen med att ta reda på hur ett problem åtgår och diskuteras av informanterna. Med hjälp av den här analysen kan forskaren få fram olika sätt som situationen eller fenomenet upplevts på.

Analysen gjordes enligt Fejes & Thornberg modell för fenomenografisk analys. Analysen inleddes därför med att jag ännu en gång läste igenom det transkriberade materialet. Därefter färgkodade jag transkriptionerna enligt det som upplevdes som betydelsefullt med tanke på forskningsfrågor. Materialet kodades enligt nyckelbegrepp och uttalanden som kopplades till forskningsfrågorna. Därefter läste jag igenom varje kategori igen för att hitta skillnader och likheter och på så sätt kunna skapa olika samband inom mina kategorier. Liknande uppfattningar samlades under samma kategori. De olika kategorierna representerar således de variationer av uppfattningar jag kunde identifiera.

Avslutningsvis namngavs kategorierna för att understryka det viktigaste i kategorin. Efter att kategorierna namngetts sammanfördes ännu några kategorier, medan andra blev till underkategorier. Kategoriernas kompositioner och benämningar förändrades flera gånger under arbetets gång innan de till sist fick sin slutliga version.

3.8 Tillförlitlighet, trovärdighet och etik

För att forskaren skall kunna säga att forskningresultatet är tillförlitligt så krävs det att en undersökning får samma resultat om den upprepas. Om det förekommer variationer så måste dessa vara förorsakade av informanterna. För att forskning skall betraktas som trovärdig bör forskningsfrågorna verkligen mäta det som forskaren avser att mäta. Det är i all typ av forskning viktigt att granska tillförlitligheten och trovärdigheten. Vid fenomenografisk ansats ställer forskaren frågorna som skall säkerställa tillförlitligheten och trovärdigheten i samband med analysfasen. Forskaren skall skapa beskrivningskategorier som verkligen representerar informanternas åsikter. Kategorierna bör också på ett tydligt sätt kunna kopplas ihop med det fenomen som undersöks och det bör också finnas en tydlig inbördes relation mellan kategorierna. Målet är att med så få beskrivningskategorier som möjligt skapa en helhetsbild av resultatet. (Alexandersson, 1994; Larsson, 1986; Marton & Booth, 2000; Denscombe, 2012)

Jag anser att den här avhandlingen uppfyller de kriterier som ställs för att resultatet skall beaktas som tillförlitligt enligt den fenomenografiska forskningsansatsen. Undersökningen skulle troligen ge samma resultat om den upprepades. Jag anser också att forskningsfrågorna mäter det som jag avsåg att de skulle mäta och jag fick svar på mina forskningsfrågor. Kategorierna kan kopplas till fenomenet, de besvarar forskningsfrågorna och kategorierna har en inbördes relation.

Alexandersson (1994) menar att forskaren också kan säkerställa trovärdigheten och tillförlitligheten i en fenomenografisk forskning genom att använda sig av citat. Dessa citat har som uppgift att förtydliga de kategorier som fastställts. Men det är skribenten som själv skall välja ut de citat som är passande att representera informanternas yttrande

och att detta kan vara utmanande. Svensson (1996) anser att tillförlitligheten i en kvalitativ forskning bör ses i sitt sammanhang, intervjupersonens sinnesstämning kan variera från tillfälle till tillfälle vilket självklart påverkar resultatet. Om samma frågor ställs till samtliga informanter stärker detta tillförlitligheten i en kvalitativ intervju även om forskaren får olika svar vid olika intervjutillfällen.

I min avhandling har jag använt citat för att säkerställa trovärdigheten och tillförlitligheten. Citat från intervjuerna finns med i resultatbeskrivningen för att stödja kategorierna och samtidigt ge läsarna möjlighet att avgöra materialets trovärdighet. Vid intervjutillfällena användes en intervjuguide för att säkerställa att alla informanter fick samma frågor, vilket stärker tillförlitligheten vid den kvalitativa intervjun.

Ahrne och Svensson (2015) betonar även vikten av transparens genom hela forskningsprocessen. Den kvalitativa forskningens trovärdighet höjs genom att forskaren på ett tydligt sätt beskriver alla delar och tankesätt vid val av teori, metod och analys. Jag har försökt höja trovärdighet i min forskning genom att jag så tydligt som möjligt har redogjort för forskningsprocessen och de val som jag gjort.

Efter att tio intervjuer var gjorda så framkom inga nya orsaker till att finlandssvenska elever söker till påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret. Det framkom inte heller några nya uppfattningar beträffande undervisningen vid utbildningen eller den upplevda nyttan. Jag upplevde då att det empiriska materialet var mättat och min uppfattning är därför att resultatet kan anses generaliserbart. Om inte generaliserbart för alla finländska elever som gått det tionde läsåret så åtminstone för de finlandssvenska eleverna på Base Camp.

Alexandersson (1994) skriver att god etik är viktigt i all vetenskaplig forskning. Merriam (1994) skriver att det är vanligt att olika forskningsområden har sina egna etiska regler, dessa regler hjälper forskarna att bli medvetna om de etiska dimensionerna av deras arbete och fungera ofta som riktlinjer. Det är vanligt att forskare använder sig av intervju som datainsamlingsmetod och denna insamlingsmetod medför sina egna etiska dilemman.

Det kan vara så att forskaren under intervjun ställer frågor som informanten inte vill svara på men att informanten känner sig tvingad att svara. Det kan också kännas pinsamt att inte kunna svara eller att välja att avstå från att svara på grund av att informanten upplever frågan för privat. (Merriam, 1994)

Ahrne och Svensson (2015) skriver att forskaren vid all typ av forskning bör ta två principer i beaktande. Den första forskningsetiska principen handlar om människovärde och de mänskliga rättigheterna. Ett sätt att nå upp till den första principen är att be om samtycke. Att be om samtycke betyder att deltagarna informeras om studiens syfte och att deltagarna informeras om att det är frivilligt att delta. Andra principen handlar om anonymitet. Deltagarna och resultatet bör därför redovisas på ett sådant sätt att enskilda deltagare inte kan identifieras på basen av sina svar eller åsikter. Vidare finns det fördran att den data forskaren samlat in endast får användas till den specifika studien som det insamlats för.

I den här avhandlingen har jag utgått från dessa två forskningsetiska principer. Alla informanter deltog frivilligt. Samtliga informanter informerades om de forskningsetiska principerna vid tre olika tillfällen. Först gången var när de kontaktades om deltagandet, sedan i infobrevet och sista gången i samband med intervjun. Informanterna informerades om syftet med avhandlingen, om att samtalet kommer att spelas in och om att ingen utomstående kommer att få tillgång till materialet och att alla som intervjuas kommer att vara anonyma.

Vidare informerades det om att allt inspelat och dokumenterat material kommer att förstöras då avhandlingen godkänns. Varje deltagare informerades också om att de hade rätt att förbigå frågor om de önskade, att de kan göra ändringar i sina svar efteråt och att de kunde avbryta sitt deltagande under vilket skede som helst. Informanterna gavs också möjlighet att ställa eventuella frågor. Inga informanter kan heller identifieras eftersom alla namn och orter är borttagna, förutom Kronoby folkhögskola och Base Camp. Därför anser jag att de forskningsetiska principerna följs genom hela detta arbete.

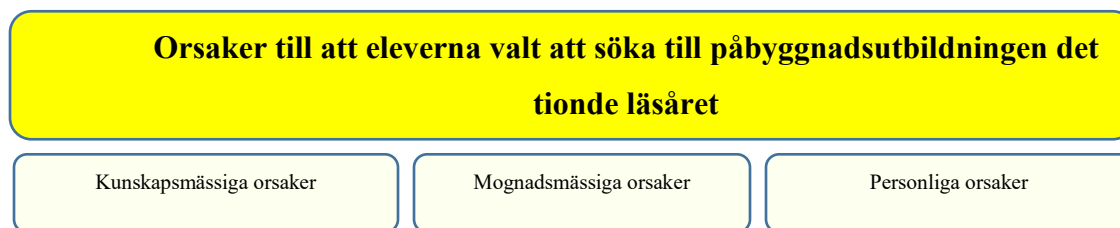
4. Resultat

I kapitlet 5 presenteras studiens resultat. Kapitlet är indelat i tre underkapitel i enlighet med forskningsfrågorna. I avsnitt 5.1 presenteras svaren på den första forskningsfrågan, Vilka är orsakerna till att finlandssvenska elever sökt till det tionde läsåret? I avsnitt 5.2 presenteras svaren på den andra forskningsfrågan, Hur uppfattar eleverna utbildningen under det tionde läsåret? Vidare presenteras i avsnitt 5.3 svaren på den tredje och sista forskningsfrågan, Vilken nytta upplever sig eleverna ha av det tionde läsåret efteråt?

Syftet med denna avhandling är att ta reda på varför finlandssvenska elever söker till utbildningen det tionde läsåret. Vidare vill jag också undersöka vad elever som har gått utbildningen har för uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret och undersöka vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt. Resultatet är indelat enligt forskningsfrågorna. Det är flera av informanterna som har uppgett flera utsagor för varje forskningsfråga och därför är antalet utsagor flera än antalet informanter.

5.1 Orsaker till att finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret

Vid analysen av de svar som eleverna gav som är kopplade till första forskningsfrågan, kunde tre kategorier identifieras. (Figur 1) Den första kategorin är *kunskapsmässiga orsaker*. I den kategorin redovisas alla orsaker som har med kunskapsökning och förbättrande av betyg att göra. Den andra identifierade kategorin är *mognadsmässiga orsaker*. I den här kategorin redovisas de orsaker som har att göra med val av utbildning, om att hitta sig själv, att mogna och att växa som person. I den sista kategorin redovisas *personliga orsaker*. Där nämns allt från olika typer av tonårsproblem till att eleverna vill finna gemenskap och att de hade hört mycket positivt om utbildningen. Ytterligare en orsak som nämns är intresse för att vara ute i naturen och av att resa. Kategorierna är beskrivna i storleksordning från de som förekommer oftast till de som förekommer minst.

Figur 1. Orsakerna till att finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret Base Camp.

5.1.1 Kunskapsmässiga orsaker

Den första kategorin som kunde identifieras var *kunskapsmässiga* orsaker som hade att göra med införskaffande av ny kunskap och förbättrande av betyget i ett eller flera ämnen. Enligt nästan 80% av utsagorna så sökte eleverna till det tionde läsåret av kunskapsmässiga orsaker. Den mest förekommande kunskapsmässiga orsaken var att elever ville höja sina betyg för att ha bättre chans att komma in till sin förstavalsutbildning. Det fanns också de som ansåg att de inte hade så dåliga betyg men ville ändå höja dem. Vidare fanns det också elever som inte hade något val, de hade inte kommit in till någon utbildning och måste höja sina betyg i ett eller flera ämnen för att ha någon chans att få en studieplats. Följande citat illustrerar de kunskapsmässiga orsakerna.

”Jag sökte dit för jag vill få höjt betygen, för jag hade ganska dåliga betyg från högstadiet.” (Elev B)

”Jag hade så dåliga betyg från högstadier så jag hade egentligen inget annat val än fara dit och få upp mina betyg” (Elev D)

”Jag hade inte så dåliga betyg från högstadiet men med bättre betyg har man ju bättre chans att få en studieplats” (Elev F)

”Jag kände att jag skull behöva ha mera finska. För jag hade så jättesvårt med finska i nian” (Elev K)

5.1.2 Mognadsmässiga orsaker

Den andra kategorin är *mognadsmässiga* orsaker. Under den här kategorin nämns orsaker som har att göra med studieval, mognad eller studiemotivation. Enligt nästan 80% av utsagorna sökte eleverna till det tionde läsåret av mognadsmässiga orsaker. De mognadsmässiga orsaker som förekom mest vara att eleverna inte visste vad de ville studera till. Den näst vanligaste orsaken var att eleverna behövde en paus från den vanliga undervisningen och att de uppfattade sig som skoltrötta. På grund av skoltröttheten hade eleverna valt att inte inleda studier på andra stadiet utan sökt till det tionde läsåret för att få göra något annat. Många elever var också av uppfattningen att de behövde mera tid till att lära känna sig själva. Elevernas uppfattning var också att de behövde vila upp sig, hitta motivation att studera vidare och mogna. Följande citat illustrerar de mognadsmässiga orsakerna.

”jag inte riktigt visste vad jag ville bli eller till vilken skola jag skulle söka” (Elev B)

”det var på grund av att jag kände att jag behövde det och att jag tyckte att det lät så bra och jag var lite skoltrött.” (Elev K)

”Det var nog mest kanske att jag var jätte skoltrött, så jag hoppades jag skulle få vila upp mig lite.” (Elev L)

”Jag vill utvecklas som person för jag var ganska blyg innan, de sa från skolan att det är en bra utbildning där man utvecklas”. (Elev J)

5.1.3 Personliga orsaker

I den tredje kategorin är de orsaker som jag valt att kalla personliga orsaker placerade. Enligt lite över 60% av utsagorna sökte eleverna till det tionde läsåret av personliga orsaker. I denna kategori redovisas alla personliga orsaker. Eleverna nämner psykisk ohälsa och att de ville lära känna nya människor som orsak till att de sökt till det tionde läsåret. Men andra orsaker som också nämndes var att de ville uppleva världen, ta ett mellanår och att eleverna hört mycket positivt om utbildningen. Följande citat illustrerar de personliga orsakerna.

”få lära känna nya människor” (Elev E)

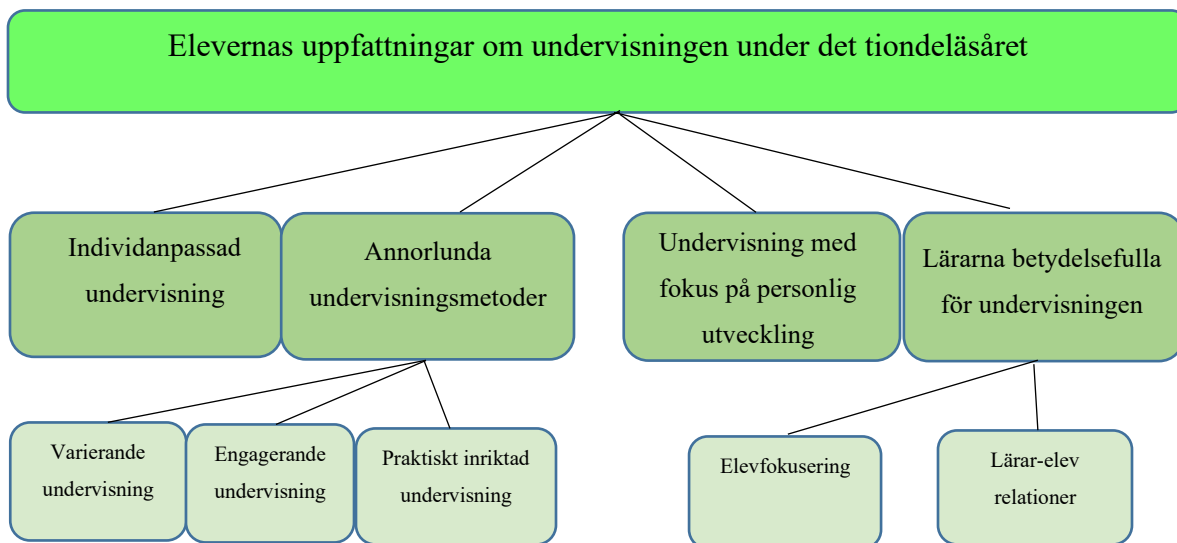
”jag hade hört jättemycket positivt” (Elev F)

”jag behövde ta ett mellanår från skolan för den stressade jättemycket” (Elev I)

”man far på olika resor och äventyr så det lät bara riktigt bra” (Elev J)

5.2 Elevernas uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret.

Vid analysen av de svar som är kopplade till den andra forskningsfrågan, kunde fyra olika kategorier av uppfattningar identifieras. (Figur 2) Kategorierna var *individanpassad undervisning*, *annorlunda undervisningsmetoder*, *undervisning med fokus på personligutveckling* och *lärarna betydelsefulla för undervisningen*. Till några av dessa kategorier skapades också underkategorier för att tydligare kunna presentera resultatet.

Figur 2. Elevernas uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret.

5.2.1 Individanpassad undervisning

Den första kategorin som identifierades var *individanpassad undervisning*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med att undervisningen var

individanpassad. Det vill säga att undervisningen anpassades efter varje enskild individs behov. De elever som hade den här uppfattningen ansåg att de själva till stor del hade möjlighet att bestämma över sin inläring, vilka ämnen som just de skulle fokusera på och hur de ville lära sig. Undervisningstakten bestämdes också till stor del av eleverna själva och eleverna fick ta den tid de behövde för att utföra uppgifterna. Följande citat illustrerar på vilka sätt eleverna uppfattade att undervisningen individanpassats.

”Lärarna gav oss chans att verkligen lära oss själva” (Elev A)

”Man satsade på det ämne när man ville” (Elev B)

”I tian är det lite det att man planerar lite med lärarna så det kändes enklare och inte lika stressigt”. (Elev K)

5.2.2 Annorlunda undervisningsmetoder

Den andra kategorin som identifierades var *annorlunda undervisningsmetoder*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med att undervisningen under det tionde läsåret var annorlunda jämfört med grundskolan. De flesta elever hade enbart positiva uppfattningar om undervisningsmetoderna. De enda negativa uppfattningarna som lyftes fram av en elev var att eleverna hade för mycket friluftsliv och att det kändes obehagligt med samarbetsövningar direkt i början av året. Men eleven poängterar ändå att just friluftslivet handlar om tycke och smak. Elevens uppfattning var nog att samarbetsövningarna var en bra sak men att det hade känts lite obehagliga direkt i början. Kategorin undervisningsmetoder har tre olika underkategorier, *varierande undervisning, engagerande undervisning och praktiskt inriktad undervisning*.

Den första underkategorin som identifierade var *varierande undervisningsmetoder*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med på vilket sätt undervisningen är varierande under det tionde läsåret. Eleverna beskriver att undervisningen sker på andra platser än i skolbänken, många elever betonar att de fick vara mycket utomhus. Deras uppfattning var att det var ett bra sätt att lära sig på. Eleverna uppfattade också undervisningen som varierande i och med att de fick göra annat än att bara studera. De använde inte heller så många böcker i undervisningen.

Följande citat illustrerar hur eleverna uppfattar att undervisningsmetoderna varierande.

”Undervisningen är nog annorlunda från en vanlig skola, mycket att se mycket olika saker.” (Elev J)

”sitter inte bara i ett klassrum utan man gjorde saker så då lär man sig” (Elev C)

”motiverade oss mera att försöka när man slapp ut emellan och fick se lite annat än bara skolbänken.” (Elev E)

”vi hade jättemycket friluftsliv. Och det är inte alls min grej.” (Elev B)

Den andra underkategorin var *engagerande undervisning*. Under den här underkategorin finns de uppfattning som har att göra med att lärarna på det tionde läsåret på olika sätt gjorde undervisningen intressant. Lärarna undervisade på ett sådant sätt att alla elever förstod och att de därför blev intresserade av ämnen de tidigare inte intresserat sig för. Undervisning uppfattades som rolig och lärorik på samma gång. De flesta elever uppfattade undervisningen som engagerade. Följande citat illustrerar på vilket sätt eleverna uppfattade att undervisningen var engagerande.

*”Det var en skola som jag var glad att vakna upp och veta att man får fara dit idag”
(Elev E)*

”Lärarna lyckas faktiskt få undervisningen intressant och fast man inte är intresserad av ämnet så lärde man sig ändå för det var så intressant” (Elev G)

”Både är rolig och på sammagång lärorikt” (Elev A)

Den tredje underkategorin var *praktiskt inriktad undervisning*. Under den här kategorin finns de uppfattning som har att göra med att undervisningen var inriktad på praktisk kunskap. Här lyfter eleverna fram att undervisningen var lärorik och verklighetsförankrad. Lärarna undervisade i sådant som eleverna uppfattade som viktigt för framtiden. Vidare betonas att undervisningen innehöll många praktiska moment och inte så mycket teori. Följande citat illustrerar på vilka sätt eleverna uppfattade att undervisningen var praktiskt inriktad.

”Inte så mycki med grammatiken” (Elev L)

”Vi lärde oss saker alla borde lära sig i skolan, som man faktiskt behöver”. (Elev J)

”Det var mindre teori, mera livs skola jag skulle säga att viktiga saker sådant man faktiskt behöver livet.” (Elev M)

5.2.3 Undervisning med fokus på personlig utveckling

Den tredje kategorin som kunde identifieras var *undervisning med fokus på personlig utveckling*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med att undervisningen är fokuserad på personlig utveckling. Här framkommer att eleverna uppfattar att de under det tionde läsåret har fått jobba med sig själva, blivit modigare, tryggare och att de därför nu vågar möta större utmaningar. Eleverna uppfattade också att de under det tionde läsåret började ta mera ansvar och samarbetet med andra har förbättrats. Följande citat illustrerar på vilka sätt eleverna uppfattar att undervisningen fokuserats på personlig utveckling.

”Man fick ta eget ansvaret och just ett eget ansvar i en grupp” (Elev A)

”Det var jätte viktigt att man umgicks med allihop, därför hade vi mycket samarbetsövningar” (Elev K)

”man fick anta utmaningar, gå utanför sin bekvämlighetszon” (Elev H)

5.2.4 Lärarna betydelsefulla för undervisningen

Den fjärde kategorin som kunde identifieras var *lärarnas betydelse*. Här har jag placerat de uppfattningar som har att göra med att lärarna och deras sätt att undervisa. Den här kategorin är indelad i två underkategorier, elevfokusering, lärar-elev relationer.

Den första underkategorin är *elevfokusering*. Här har jag placerat de uppfattningar som har att göra med att undervisningen var elevfokuserad. De små grupperna gjorde det möjligt för lärarna att verkligen kunna se alla och fokusera på en elev åt gången. En elev drog paralleller mellan specialundervisningen i grundskolan och undervisningen under det tionde läsåret. Följande citat illustrerar på vilka sätt eleverna uppfattade att undervisningen var elevfokuserad.

”Lite mera som specialundervisning” (Elev D)

”Lärarna kunde hjälpa enskilda personer, på så sätt lär man sig bättre också” (Elev E)

”Lärarna var tydliga, man fick bra information nu är de det här vi gör den här lektionen.” (Elev H)

”Läraren hjälpte oss att få till ett eget sätt att förstå.” (Elev L)

Den andra underkategorin var *lärar-elev relationer*. Här har jag placerat de uppfattningar som har att göra med lärar-elev relationer och hur dessa uppfattades som betydelsefull för elevernas helhetsuppfattning om det tionde läsåret. Eleverna lyfter fram att de verkligen kände att lärarna brydde sig, vilken i sin tur födde respekt och en vilja att göra sitt bästa. Eleverna betonar också att det fanns en speciell kontakt mellan lärarna och eleverna vilken på många sätt kan beskrivas som en vänskapsrelation. Lärarna uppfattades också som engagerade och att de förklarade på ett bra sätt. Följande citat illustrerar på vilka sätt eleverna uppfattade lärar-elev relationen.

”man blev helt enkelt som en vän med alla lärarna där” (Elev N)

”De var mera en bara lärare, ja och dom bryr sig ännu också ” (Elev J)

”de brydde sig verkligen, det gjorde nog att man kanske respekterade dem mera och ville lära sig” (Elev E)

5.3 Elevernas uppfattningar om vilken nytta de haft av att gå det tionde läsåret

Vid analysen av de svar som kopplades till den tredje forskningsfrågan, kunde två olika kategorier av uppfattningar identifieras (figur 3). Dessa kategorier var *Studie och arbetsrelaterad nytta* och *personlig nytta*. Kategorin studie och arbetsrelaterad nytta delades in i, *nytta vid val av utbildning*, *ökad motivation*, *kunskapsmässig nytta*. Kategorin personlig nytta delades in i underkategorierna *ökad självförtroende*, *mognad* och *socialnytta*. Eleverna upplevde alltså att de hade haft nytta av utbildningen som de fick under det tionde läsåret på många olika plan.

Figur 3. Elevernas uppfattade nytta efter det tionde läsåret.

5.3.1 Studie och arbetsrelaterade nytta

Den första kategorin som identifierades var *Studie och arbetsrelaterad nytta*. I den här kategorin finns de uppfattningar som har att göra med nytta i arbets- och studierelaterade sammanhang. Denna kategori har delats in i tre olika underkategorier. Underkategorierna som identifierades var, *nytta vid val av utbildning*, *ökad motivation* och *kunskapsmässig nytta*.

Den första underkategorin var *nytta vid val av utbildning*. Här har jag placerat de uppfattningar som har att göra med val av utbildning på andrastadiet. Elevernas uppfattningar var att de under utbildningen det tionde läsåret fick stöd och hjälp att hitta

en för dem passande utbildning. Detta har förverkligats genom diskussioner, studiebesök och genom att lärare tillsammans med eleverna noggrant gått igenom elevernas alternativ och informerat om dessa. Under utbildningen var det också stort fokus på nyttan av att få en utbildning. Följande citat illustrerar de mognadsmässiga orsakerna:

”man fick lite tid att fundera vad man skulle börja göra med livet efter” (Elev D)

”Det kan nog hända att jag skulle ha hoppat av annars” (Elev B)

”jag fick bra hjälp att söka studieplats” (Elev F)

”Lärarna pratade ganska mycket om att det är viktigt att man får ett yrke” (Elev I)

Den andra underkategorin var *ökad motivation*. Här har jag placerat de uppfattningar som har att göra med att det tionde läsåret på olika sätt har ökat elevernas motivation. Eleverna nämner ökad studiemotivation, ökad ork och det skulle ha varit mycket svårare om de börjat studera direkt efter grundskolan. Följande citat illustrerar på vilket sätt de uppfattar att deras motivation ökat.

”fick upp motivationen för att inte riskera att marginaliseras från samhället så vis ”
(Elev A)

”man i iallafall själv kände sig lite äldre, man orkade bättre och man hade fått mera motivation sådär” (Elev C)

Den tredje underkategorin var *kunskapsmässig nytta*. I den här kategorin har jag placerat uppfattningar som har att göra med kunskapsmässig nytta. Elevernas uppfattning är att de haft nytta av det tionde läsåret i frågan om att höjda betyget. Elevernas intresse för skolan har också ökat vilket lett till att eleverna fått kunskapsmässigt bättre bas att stå på tackvare det tionde läsåret. Följande citat illustrerar den kunskapsmässiga nyttan eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen.

”med de höjda vitsorden så var det större chans att jag kom in yrkesskolan” (Elev B)

”jag blev mycket mera intresserad av att studera” (Elev E)

”Och annars också med all matematik och sådant och grundämnena så har man en starkare bas” (Elev I)

5.3.2 Personlig nytta

Den andra kategorin var *personlig nytta*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med nytta på det personliga planet. Den här kategorin delades in i tre underkategorier. Dessa kategorier var *ökat självförtroende, mognad och social nytta*.

Den första underkategorin var *ökat självförtroende*. I den här kategorin beskrivs de uppfattningar som har att göra med att utbildningen förbättrat elevernas självförtroende. Eleverna uppfattar att de under utbildningen fått bättre självförtroende och börjat ta mer ansvar. De upplever också att de blev tryggare och att de efter det tionde läsåret kände att de duger som de är. Följande citat illustrerar på vilka sätt eleverna uppfattar att deras självförtroende ökat.

”Jag blev mera säker på mig själv” (Elev H)

”jag övervann min rädsla av att vara blyg och jag har därför idag mycket lättare för att prata inför andra människor” (Elev E)

”jag duger, jag är tillräckligt” (Elev J)

Andra underkategorin var *mognad*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med mognad att göra. Elevernas uppfattning är att de har fått mera insikt, de har börjat ta mera ansvar, och de uppfattar själva att de har mognat. Följande citat illustrerar de mognadsmässiga orsakerna.

”man började ta mera ansvar för skolan” (Elev D)

”jag blev mera mogen att ta beslut året vid tionde läsåret” (Elev E)

”höll igång mina studier och inte gav upp” (Elev M)

Den tredje underkategorin var *socialnytta*. I den här kategorin har jag placerat de uppfattningar som har att göra med nytta på det sociala planet. Många elever upplevde att de under det här året fick vänner för livet, att de blev mera sociala. Eleverna uppfattar också att de är en del av den gemenskapen också nu efteråt. Följande citat illustrerar den nytta eleverna uppfattade på det sociala planet.

”Ja mycket med det här sociala” (Elev K)

”man fick många nya vänner, det var en jättebra gemenskap”. (Elev C)

”det blev lättare att hitta kompisar, när man våg prata med varandra så blir man inte ensam i skolan.” (Elev K)

5.4 Sammanfattning av resultat

Resultatet från undersökningen visade att det fanns många olika orsaker till att finlandssvenska elever väljer att söka till det tionde läsåret. Så gott som alla elever som deltog i undersökningen uppgav flera än en orsak till att de sökt till det tionde läsåret. Den orsak flest elever uppgav var att de ville höja sina betyg. Många elever uppgav också att de var skoltrötta och att de behövde paus, även att eleverna var osäkra på vad de ville studera till. Så gott som alla av eleverna som deltog i undersökningen var av uppfattningen att det tionde läsåret hade överträffat deras förväntningar. Många elever delade också uppfattning att de under det tionde läsåret fått värdefull hjälp med att välja fortsatta studier. Vidare kan man också utgående från resultatet konstatera att en annan vanlig uppfattning bland eleverna var att undervisningen under det tionde läsåret var anpassad efter elevernas individuella behov, undervisningen var också varierande och inriktad på kunskap som behövs som vuxen. Varje elev hade också möjlighet att ganska fritt välja de inlärningsmetoder som passade dem. Ytterligare en uppfattning som var vanlig bland eleverna var att undervisningen har stort fokus på personlig utveckling och att lärarnas

sätt att undervisa och bemöta eleverna har en betydande inverkan på hur eleverna uppfattar det tionde läsåret. Ur ett framtidsperspektiv så är samtliga eleverna av den uppfattningen att det tionde läsåret varit avgörande för deras framtid. Elevernas uppfattning är att de haft nytta av utbildningen både under fortsättningsutbildningen och senare i arbetslivet. Också på det personliga planet uppfattar eleverna att de ser positiva effekter från det tionde året.

5. Diskussion

I avhandlingens sjätte och sista kapitel diskuteras studiens resultat och hur resultatet kan kopplas till den teoretiska referensramen som behandlas i kapitel två och tre. Vidare diskuteras hur väl de valda metoderna fenomenografi som forskningsansats och intervju som datainsamlingsmetod passade ihop med avhandlingens syfte. Avslutningsvis ges förslag på fortsatt forskning.

6.1 Metoddiskussion

Syftet med denna avhandling var att undersöka varför finlandssvenska elever väljer att söka till det tionde läsåret, att undersöka hur eleverna uppfattar undervisningen under det tionde läsåret samt att undersöka vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt.

Jag valde att använda mig av den fenomenografiska ansatsen. Den valda ansatsen passade bra då jag ville undersöka informanternas uppfattningar och tankar om fenomenet det tionde läsåret. Denscombe (2009) skriver att den fenomenografiska forskningsansatsen lägger stor tonvikt just på hur fenomen uppfattas av olika individer. Också Larsson (1986) anser att basen i den fenomenografiska ansatsen är att undersöka skillnaden mellan hur något verkligen är och hur det uppfattas vara. Fejes och Thornberg (2015) skriver att denna forskningsansats fokuserar på avvikelser i stället för likheter. I resultatet redovisar jag de olika variationer av uppfattningar som informanterna hade kring det tionde läsåret.

Jag valde också intervju som datainsamlingsmetod eftersom jag ville få djupare förståelse för varför finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret, hur de uppfattar utbildningen under det tionde läsåret samt vilken nytta de uppfattar sig ha av utbildningen efteråt. Denscombe (2012) skriver att det är själva intervjun som är det viktiga i den fenomenografiska forskningsprocessen. Intervjun ger forskaren tillfälle att utforska det valda fenomenet på djupet. Jag intervjuade 13 elever som hade gått utbildningen det tionde läsåret. Det var mycket givande och lärorikt att få göra intervjuerna och att få höra informanternas uppfattningar kring det tionde läsåret. Dock märkte jag redan när tio

interjuver genomförts att det empiriska materialet var mättat. Det kunde kanske varit tillräckligt att göra tio interjuver. Det kunde jag förstås inte veta på förhand och om jag valt att inte göra de sista intervjuerna så kunde jag ha missat intressant data. Intervju som metod var ett passade val för att samla in data till min undersökning.

Samtliga interjuver gjordes via telefon vilket kan ha varit både en fördel och en nackdel för tillförlitligheten och trovärdigheten. Vissa informanter kan ha haft lättare att svara mera öppet på frågorna när intervjun gjordes via telefon. Men min uppfattning är ändå att samtliga informanter kände sig bekväma och trygga i intervjusituationen och att de av den orsaken kände att de kunde svara ärligt och öppet på intervjufrågorna.

På den första forskningsfrågan som berör orsaker till att finlandssvenska elever söker till det tionde läsåret kunde jag dock uppleva att de kanske svarade det som de trodde att jag förväntade mig att höra. På den direkta frågan varför de valt att söka till det tionde läsåret svarade flera som av gammal vana att orsaken var skoltrötthet. Men från den data som jag samlat in kunde jag ändå få fram mera nyanserade orsaker. Bakom till exempel begrepp som skoltrötthet kunde det i själva verket dölja flera olika orsaker. En nackdel med telefonintervjuer kan ha varit att jag inte såg de som jag intervjuade, därför kunde jag inte bedöma tillförlitligheten och trovärdigheten i deras svar på basen av deras kroppsspråk.

Jag valde att göra semistrukturerade intervjuer för att intervjun då blir mera flexibel men ändå behålla en viss struktur. Denscombe (2009) anser att intervjuaren kan välja att göra en semistrukturerad intervju om en intervju med ett färdigt frågeformulär blir för styrd. Då får intervjun lite struktur men blir ändå anpassningsbar.

Jag skapade en intervjuguide inför intervjuerna för att få hjälp att ge intervjun struktur. Det var också bra att intervjun var semistrukturerad och flexibel då informanterna i vissa fall redan i samband med tidigare frågor gett svar på vissa av frågorna i guiden. Några informanter svarade tyvärr väldigt kortfattat på en del frågor. Jag hade innan intervjun försökt fundera ut lämpliga följdfrågor men det kändes ändå svårt att formulera passande och väsentliga frågor i det skedet då jag inte kunnat förutse hur intervjun skulle utformas.

Svensson (1996) anser att forskaren kan pröva och styrka resultatet i en kvalitativ studie genom triangulering, genom feedback från informanterna och genom ömsesidig förståelse

bland experterna. Triangulering innebär att forskaren använder sig av flera olika metoder för att balansera en enskild metods felkällor. Det som är en metods svaghet är en annan metods styrka och genom att kombinera dessa kan forskaren neutralisera de olika metodernas svagheter. Ingen triangulering har gjorts i samband med den här avhandlingen på grund av att insamlade data redan är ganska omfattande. Dock har jag jämfört mitt resultat med tidigare forskning och bland annat kan jag konstatera att de orsaker till att finlandssvenska elever efter grundskolan söker till det tionde läsåret är de samma. Detta anser jag styrker trovärdigheten i mina resultat som är kopplade till första forskningsfrågan.

Olsson och Sörensen (2007) skriver att forskare genom tidigare erfarenheter har upptäckt att de individer som av olika anledningar väljer att inte delta i en undersökning skiljer sig från de övriga. Detta kan leda till att resultatet blir felaktigt om bortfallet blir stort. I stället för att bara fastställa att bortfallet inte påverkat resultatet så bör forskaren försöka undersöka hur bortfallet kan ha inverkat på resultatet.

I min undersökning hade jag ett bortfall på 7 av 20 informanter. Av dessa bortfall berodde tre på att informanten av praktiska orsaker inte hade möjlighet att delta. Två informanter gick trots upprepade försök inte att nå per telefon. Svårt att säga hur dessa bortfall påverkat resultatet men de bortfall som berodde på praktiska orsaker anser jag inte påverkade resultatet nämnvärt.

Varför två informanter inte svarade när jag försökte kontakta dem kan ha många olika orsaker. Dessa bortfall kan ha påverkat resultatet men det är svårt att avgöra utan att veta den egentliga orsaken. Ett bortfall skedde i samband med att intervjuerna genomfördes och berodde på att det i informantens livssituation inte fanns tid att delta just då. Informanten hade alltså tänkt delta men livssituationen förändrades och därför anser jag att inte heller detta bortfall hade särskilt stor påverkan på resultatet. Endast en av de tillfrågade informanterna tackade direkt nej till deltagande, inga orsaker angavs och det är därför mycket svårt att avgöra hur mycket detta bortfall påverkade resultatet.

Forskningsetiska principer följdes genom hela arbetet. Samtliga informanter informerades om syftet med avhandlingen, om att intervjuerna spelades in och om att ingen utomstående kommer att få tillgång till materialet och att alla som intervjuas kommer att vara anonyma. Vidare informerades det om att allt inspelat och dokumenterat material kommer att förstöras då avhandlingen godkänns. Varje deltagare informerades också om att de hade rätt att förbigå frågor om de önskade, att de kan göra ändringar i sina svar efteråt och att de närsomhelst kunde avbryta sitt deltagande. Informanterna gavs också möjlighet att ställa eventuella frågor.

6.2 Resultat diskussion

Avhandlingens syfte var att ta reda på varför finlandssvenska elever söker till utbildningen det tionde läsåret. Vidare ville jag också undersöka vad de elever som hade gått utbildningen hade för uppfattningar om undervisningen under det tionde läsåret och ta redan på vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt. Jag hoppas att resultatet från den här undersökningen kan ge läsaren en bild av det tionde läsåret ur ett elevperspektiv. Vilket jag i sin tur hoppas skall kunna hjälpa lärarna vid utbildningen vid planering och vid utbildningens genomförande. Min förhoppning är också att resultatet kan hjälpa till att motivera varför det tionde läsåret behöver finnas.

Vid närmare analys av resultatet från denna relativt begränsade undersökning har jag kunnat konstatera att det ur ett elevperspektiv finns varierande orsaker till att finlandssvenska elever väljer att söka till det tionde läsåret. Det som däremot framkommer rätt tydligt är att så gott som alla elever som söker till utbildningen har förväntningar på att få sina betyg höjda. Detta oberoende av vilken nivå deras betyg låg på från tidigare. Många elever önskade också få handledning och stöd vid val av framtida utbildning och yrke. Här nedan diskuteras resultatet utifrån forskningsfrågorna mer i detalj.

6.2.1 Orsaker till att finlandssvenska elever sökt till det tionde läsåret

Enligt resultatet från min undersökning så är den vanligaste orsaken till att de finlandssvenska eleverna söker till det tionde läsåret att de inte hade den nivå på betyget som de själva önskade eller som krävs för att få den studieplats de önskar. Eleverna ansåg

att brist på motivation, skoltrötthet och inlärningssvårigheter var orsaken till att deras betyg inte var vad de önskade. Salmela-Aro, Savolainen, och Holopainen (2008) skriver att skoltrötthet är den vanligaste orsaken till att ungdomar väljer att inte studera vidare efter grundskolan. Skoltrötthet kan yttra sig på många olika sätt, men de första symtomen är oftast problem med koncentrationen, vilket kan leda till svårigheter att ta till sig det som lärs ut i skolan. Konsekvenserna av detta kan bli att vitsorden sjunker och eleven kan få problem att få ett godkänt avgångsbetyg eller så får eleven problem att komma in till önskad studieplats.

Olsson, (2005) skriver att en elev som är deprimerad under högstadietiden kanske inte får godkända avgångsbetyg vilket i sin tur kan leda till problem då eleven skall söka till en vidareutbildning. Karlson (2008) undersökte också orsakerna till att elever söker till det tionde läsåret men ur ett lärarperspektiv. I den undersökningen nämns kunskapsmässiga, mognadsmässiga och övriga orsaker till att eleven söker till det tionde läsåret. Forskning gjord av Miettinen (2012) och Hurme (2014) har också kommit fram till dylika resultat.

Jahnukainen (2005) menar att bristande kunskaper i den grundläggande utbildningen är den största orsaken till att ungdomar avbryter studier eller inte påbörjar studier på andra stadiet. Ett beslut att avbryta studierna grundar sig ofta på hur väl eleven lyckas under de första åren på andra stadiets utbildning och vilken familjebakgrund eleven har.

I min avhandling var den andra vanligaste orsaken till att elever söker till det tionde läsåret att eleverna helt enkelt inte vet vart de vill söka. Eleverna var helt enkelt inte tillräckligt mogna att ta detta avgörande beslut, eller så hade de inte fått det stöd de skulle ha behövt för att kunna välja fortsatt utbildning.

Salmela-Aro, Kiuru, Leskinen och Nurmi (2009) menar att förflyttningen från grundskolan till gymnasiet eller till en yrkesskola är ett avgörande steg i de ungas utbildning enligt de utbildningssystem som används i stora delar av Europa. I LP 14 lyfts det fram att det är av största vikt för eleverna att det finns ett nära samarbete mellan studiehandledare och lärare för att göra elevernas övergång till vidare studier så enkel som möjligt. Eleverna skall också under studiehandledningen få insikt i hur olika val de gör kan ha effekter på deras studier och framtid. (Utbildningsstyrelsen, 2014.)

I vissa fall medför dessa val också betydande förändringar för elevernas levnadsförhållande i och med att de för att kunna gå vissa utbildningar också skulle bli tvungna att flytta hemifrån. Utöver dessa orsaker kan man också konstatera att det i vissa fall också handlar om orsaker som kan kopplas samman med tonåren och den stora fysiska och psykiska förändring som denna tid i livet innebär.

Under personliga orsaker finns de andra i studien identifierade orsakerna till att eleverna söker till det tionde läsåret. Under den här kategorin finns orsaker som berör elevernas psykiska hälsa, intresse för naturen och behov av att hitta en gemenskap. Tetzchner, (2016) menar att tonåren för en del är en mycket otrygg tid och att alla livsavgörande beslut kan leda till livskriser. De stora beslut som tonåringen ställs inför kan förorsaka det kaos vilket leder till att några elever medvetet eller omedvetet försöker förstöra sina chanser att få en utbildning. Hos andra blir kanske konsekvensen att de inte förmår ta några beslut eller att påfrestningen psykiskt blir så stor att det leder till en psykisk kollaps.

Det som kanske förvånade mig är att det ändå var relativt många som sökt till utbildningen eftersom de är intresserade av naturen, friluftsliv och för att de söker en gemenskap hos likasinnade. Men detta fenomen kan kanske förklaras med det som Hwang & Nilsson, (2014) skriver att tonårstiden leder till ett allt större behov av att tillhöra en grupp och att gemenskap med andra jämnåriga blir mycket betydelsefullt.

6.2.2 Elevernas uppfattningar om utbildningen under det tionde läsåret

Utbildningsstyrelsen (2018) skriver att målsättningen med det tionde läsåret är att befrämja de studerandes utveckling, lärande och det totala välbefinnandet.

Utgående från elevernas uppfattning i min undersökning framgår att det tionde läsåret lyckats uppnå de av utbildningsstyrelsen uppsatta målen. Eleverna som verkar vara av den uppfattningen att det tionde läsåret är ett väldigt givande och innehållsrikt år. Undervisningen uppfattades av de flesta elever som väldigt elevnära och varje elev fick själv till stor del avgöra vilka undervisningsmetoder som passar just dem. Eleverna kunde också själva bestämma på vilka sätt de velat lära sig och vilka ämnen de velat satsa på samt i vilket tempo de ville jobba. Dylika resultat har även Hurme (2014) fått fram.

Resultatet från den undersökningen visade också att elevernas uppfattning var att lärarna var betydelsefulla för deras utbildning. Det framkom också att små elevgrupper gjorde det möjligt för lärarna att hjälpa alla.

Uppfattningen att undervisningen under det tionde läsåret på många olika sätt skiljer sig från grundskolan delades också av majoriteten av eleverna. Bland annat lyfter man fram betydelsen av att en stor del av undervisningen flyttats ut ur det traditionella klassrummet. Undervisningen sker ute i naturen eller på andra platser som knyter ihop undervisningen med elevernas vardag. Det faktum att lärarna på ett effektivt sätt har kunnat knyta ihop teori och praktik anser jag har lett till att eleverna uppfattar undervisningen som relevant. Undervisning som är relevant känns också viktig och eleverna har därför lättare att motivera sig. Eleverna upplever också att man under det tionde läsåret har haft engagerade lärare som har haft tid för varje enskild elev.

Detta stämmer ju mycket väl ihop med det som Lovén (2015, s. 210–211) skriver att människan hämtar sin motivation ur vad vi anser är viktigt och nödvändigt, vi är också motiverade att göra uppgifter där vi känner att vi kan prestera. Högst motivation uppnås när man själv upplever att målet är viktigt. Om en person tror på sig själv kan svårigheter ses som utmaning i stället för något obehagligt som personen bör undvika.

Eleverna uppfattade att de under det tionde läsåret fick tid att skapa sig en identitet och att detta också var en tid då de tilläts växa och utvecklas. Med hjälp av lärarna, varandra och den extra tiden så hann de fundera på sig själva och sin framtid. Eleverna uppfattade också att de mognade och lärde sig att ta ansvar för sig själv och sina studier. Många elever tillägger att alla borde gå ett tionde läsår för att kunna göra mera genomtänkta och välgrundade beslut gällande fortsatta studier. Elevernas uppfattning är också att alla de utmaningar som de ställdes inför under det tionde läsåret stärkte deras självkänsla och att de tack vare dessa övningar uppfattar sig själva som tryggare och starkare. Vilket i sin tur leder till att de uppfattar sig bättre rustade att möta vardagen efter det tionde läsåret och de utmaningar som kommande studier och arbeten kan medföra.

Wrangsjö & Winberg Salomonsson, (2007) skriver att utvecklingen till tonåring betyder att personen skall skapa sig en egen identitet, mogna och bli självständig. Denna process

pågår under en lång tid och kan innebära känslor av vilsenhet. Personen kan också uppleva att omgivningen inte förstår en samt att man själv inte begriper sig på samhället.

Tetzchner, (2016) menar att identitetsbildning handlar om att bestämma hur en person vill vara som vuxen. En tonåring är en person som befinner sig mellan tryggheten i barndomen och den självständighet det innebär att vara vuxen.

Elevernas uppfattning var också att det under det tionde läsåret fanns en känsla av trygghet och goda relationer eleverna emellan och med lärarna. Elev-lärrrelationen präglades av engagemang, ömsesidig respekt. Undervisning där lärarna tack vare de små gruppstorlekarna hade tid att verkligen lära känna eleverna och deras behov. Det tionde läsåret uppfattas som en utbildning där lärarna verkligen ser varje elev. Att lärarna i utbildningen ser den enskilda eleven betyder att lärarna kan hjälpa på rätt sätt, lärarna kan också individualisera och anpassa undervisningen. Att undervisningen är på rätt nivå för varje enskild elev ger alla elever möjlighet att känna att de lyckas, vilket i sin tur stärker individens tro på sig själv. Elev-lärrrelationen och den trygghet som den medför hjälper eleverna att utvecklas och bli mera vuxna. Lärarna fungerade också tack vare den ömsesidiga respekten som förebilder för hur eleverna vill se sig själva som vuxna.

Lozic (2019) menar också att lärarens attityd påverkar eleverna, om läraren visar tillit till elevernas förmåga att lyckas så kommer det att höja elevens motivation. Förhöjd motivation förbättrar i sin tur elevens chanser att lyckas.

6.2.3 Elevernas uppfattningar om vilken nytta de haft av det tionde läsåret

Elevernas uppfattning är att de har haft nytta av det tionde läsåret både gällande val av fortsatta studier, under fortsättnings studierna men också senare i arbetslivet. Den nytta de upplevt handlar om kunskapsmässig nytta. Tack vare de höjda betygen har de kunnat söka och komma in till sina förstavalstudier. Den kunskapsmässigt starkare grunden gör också att de har det lättare att hänga med i undervisningen under fortsättningsstudierna.

Elevernas uppfattning är att de under det tionde läsåret fått hjälp att välja fortsatt utbildning. Genom att eleverna tillsammans med lärarna diskuterar styrkor och intressen och därefter funderar på hur dessa kan kombineras i ett kommande yrke.

Lovén (2015) skriver att elevhandledningen handlar om att lära eleverna att kunna göra de val som har med framtiden att göra men läraren behöver också lära ut hur idéer och framtidsvisioner skall kunna förverkligas ur ett långsiktigt perspektiv. Dessutom behöver eleverna få förståelse för hur kopplingen mellan utbildning och kommande yrken ser ut.

Stenberg, (2016) anser att de besluten skall göras av ungdomarna själva som kanske bara har begränsad kunskap om vilka yrken det finns och vad dessa yrken innebär i praktiken. Därför är det viktigt för ungdomarna föräldrarna och andra vuxna finns med för att hjälpa och ge stöd åt dem i deras viktiga val.

Under det tionde läsåret verka lärarna ha lyckats med detta eftersom elevernas uppfattning är att de under det tionde läsåret fått stöd och hjälp att hitta en för dem passande utbildning. Genom att eleverna fått bekanta sig med olika utbildningsmöjligheter har lärarna kunnat motivera eleverna och fått dem att göra ett mera långsiktigt utbildningsval.

Också Wery & Thomson (2013) lyfter fram att det är av ytterst stor betydelse att man jobbar med att stärka elevers självkänsla för att undvika att eleven hamnar i en ond cirkel ur vilken både elev och lärare får svårt att bryta sig loss. Vidare menar de också att det är av yttersta vikt för att ge eleverna bättre förutsättningar och reducera riskerna att en ond cirkel skapas, att läraren tror på sina elevers möjligheter.

Utgående från resultatet kunde jag också se att elevernas uppfattning är att detta sätt att tänka var en betydande del av undervisningen under det tionde läsåret. Lärarna jobbade med elevernas kunskapsmässiga bas genom att också jobba med deras självkänsla. Lärarna individanpassade undervisningen så att eleverna fick uppgifter som var på en sådan nivå att eleven utmanades men som eleven ändå klarade av. Detta leder således inte bara till en högre kunskapsnivå utan stärkte också elevernas självkänsla.

Elevernas uppfattning är också att de efter det tionde läsåret hade bättre ork, bättre studieteknik och att det tionde läsåret lett till ett ökat intresse för utbildning. Detta leder i sin tur till minskad risk för skolavhopp och marginalisering, vilket också påpekades av några elever. Wery & Thomson (2013) skriver att det är viktigt att lärarna möter de omotiverade eleverna på den nivå de befinner sig. Lärarna behöver också visa åt eleverna att förväntningarna som lärarna ställer på eleverna är höga men ändå realistiska. För att

öka elevernas motivation bör lärarna ge dem sådana uppgifter som de klarar av. Uppgifterna måste alltså individanpassas för att utmana eleverna men samtidigt ge dem känsla av att lyckas.

Påbyggnadsundervisningens uppgifter är också att förbereda de studerande så att de får de bästa möjliga förutsättningarna för att kunna studera vidare och får en chans att lyckas. Känsla av att vara kompetent och av att lyckas ökar motivationen. (Utbildningsstyrelsen 2014.)

Efter det tionde läsåret så har majoriteten av eleverna uppfattningen att deras självförtroende ökat och att de därför hade större tilltro till att de kommer att klara av fortsättningsstudier. Också på andra områden i livet så är elevernas uppfattning att de haft nytta av utbildningen på så sätt att de nu vågar möta utmaningar och hinder. Att eleverna är starkare i sig själv innebär också att de vågar stå emot grupstryck, att de vågar ta självständiga beslut och tro på att de gör rätt beslut. Jahnukainen (2005) anser att utbildning är ett bra sätt att förebygga utslagning eftersom en utbildning ökar individens chanser på arbetsmarknaden. Vidare lyfts det fram att inte endast utbildning hjälper, det är viktigt att utbildningen också fokuserar på att höja individens självförtroende. Hurme (2014) skriver också att eleverna i hennes undersökning ansåg att deras chanser att få en studieplats vid önskad utbildning hade ökat eftersom deras betyg förbättrats.

Enligt utbildningsstyrelsen (2014) skall den här typen av utbildning ge de studerande en ökad livskompetens, lära dem att ta hand om sig själva och ge dem verktyg så att de kan möta förändringar och kunna göra egna val. Det är också viktigt att lärarna i undervisningen betonar träning av samarbetsförmågor, olika sätt att tänka samt olika inlärningsmetoder.

Elevernas uppfattning om vilken nytta de haft av utbildningen det tionde läsåret verkar stämman bra överens med de mål som utbildningsstyrelsen satt upp. Utbildningen har hjälpt eleverna att få en studieplans. Elevernas uppfattning verkar också vara att de efter det tionde läsåret har den kunskap och de förmågor som krävs för att kunna fullfölja fortsatt utbildning och för att sedan kunna få ett arbete. Samtliga elever som jag intervjuade fick en studieplats efter detta år och eleverna verka vara överens om att detta

var ett bra år och ingen ångrar att de gick det tionde läsåret. Påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret fyller därför en viktig funktion i arbetet att förhindra att elever efter grundskolan blir utan utbildning och förhindrar således att dessa elever slås ut ur samhället. Miettinen (2012) undersökte också hur eleverna självförtroende växt under utbildningen. Resultatet visade också att elevernas uppfattning var att de flesta elever som deltog i undersökningen var av den uppfattningen att det tionde läsåret hade förbättrat deras självförtroende något eller mycket. Endast ett fåtal av eleverna i undersökning ansåg inte att deras självförtroende förbättrats.

6.3 Avslutning och förslag på fortsatt forskning

Jag har utgående från resultatet kommit fram till att det finns ett behov av utbildningen det tionde läsåret. Jag anser att de små gruppstorlekarna har en viktig roll vid utformningen av utbildningen eftersom dessa gör det möjligt för lärarna att se alla elever och på så sätt kan de möta allas individuella behov. Det tionde läsåret stärker elevernas självförtroende och förhindrar att de blir marginaliserade. Det tionde läsåret ger också eleverna mera tid att mogna och fundera över vad de vill med sina liv. Det tionde läsåret erbjuder eleverna en andra chans.

Det finns inte så mycket forskning kring det tionde läsåret. Den forskning som har gjorts är gjord innan den nya läroplanen eller så är den utförd vid utbildningsanordnare där undervisningsspråket är finska. Nyare forskning som gjorts på finlandssvenskt håll har mera fokus på lärarnas upplevelser och erfarenheter. Därför anser jag med den här avhandlingen kan bidra med kunskap om det tiondeläsaåret i Svenskfinland ur ett elevperspektiv. Kanske kan lärarna inom den grundläggande utbildningen ta lärdom av att veta varför ungdomarna söker till det tionde läsåret. Vad skiljer det tionde läsåret från den grundläggande utbildningen och på vilket sätt kan den grundläggande utbildning utvecklas med tanke på detta.

Lärare vid påbyggnadsutbildningarna kan också ha nytta av att få veta hur eleverna uppfattat utbildningen då de planerar hur utbildningen skall genomföras. Undersökningens resultat kan förhoppningsvis sprida kunskap om det tionde läsåret ur ett elevperspektiv och bidra till att slå hål på vissa fördomar kring det tionde läsåret. (bl.a. att

det bara är elever som inte har något annat val som söker dit) Att kunna påvisa vilken nytta eleverna uppfattar sig ha haft av utbildningen efteråt kan kanske också fungera som argument för att utbildningen skall fortsätta finnas.

I min undersökning har jag fokuserat på endast en av utbildningsanordnarna som ordnar tionde läsåret och resultatet visar att mycket av de uppfattningar informanterna har kring det tionde läsåret är väldigt tätt sammankopplat med just för den utbildningen, specifika företeelser och individer. Förslag på fortsatt forskning skulle därför kunna vara att bredda forskningen och göra en liknade undersökning hos någon av de andra utbildningsanordnarna som ordnar påbyggnadsutbildningen det tionde läsåret för att ta reda på om resultatet skulle bli det samma.

Källförteckning

Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. (2007). *Ungdomstiden*. Vammala: Utbildningsstyrelsen.

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber Ab

Alexanderson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I B. Starrin & P-G. Svensson (Red.), *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. (s.111–133). Lund: Studentlitteratur.

Bergström, G. & Boréus, K. (2018). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur.

Cardelús, E. (2016) *Motivationer, attityder och moderna språk - En studie om elevers motivationsprocesser och attityder vid studier och lärande av moderna språk*.

Akademisk avhandling för avläggande av filosofie doktorsexamen i språkdidaktik, Stockholms universitet, Stockholm. Hämtad 1.5.2019 <https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:886009/FULLTEXT03.pdf>

Clinkenbeard, P (2012) *MOTIVATION AND GIFTED STUDENTS: IMPLICATIONS OF THEORY AND RESEARCH*. *Psykologi in the School*, Vol. 49(7). Hämtad 15.5.2019 <http://www.leeclassroom.com/wp-content/uploads/2014/03/Motivation-and-Gifted-Students.pdf>

Dalen, M. (2015) *Intervju som metod*. Universitetsförlaget, Oslo.

Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2015) *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund. Studentlitteratur.

Grindgårds, S (2016) *Utomhuspedagogik i tionde klassen - En etnografisk studie om utomhuspedagogiken på Base Camp vid Kronoby Folkhögskola*. Pro gradu avhandling, Åbo Akademi.

Mia Henriksson-Ena

Utbildningsstyrelsen. (2014). Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Hedenus, A. & Wikstrand, F. (2015) Yrkesval och det personliga intressets betydelse. *Arbetsmarknad & Arbetsliv* 21 (1).

Hurme, A. (2014) *KYMPPILOUKAN MERKITYS NUOREN KOULUTUSPOLULLA*. - *Opinnäytetyö Kansalaistoiminta ja nuorisotyö*. MAMK. Hämtad 15.05.2020 från <https://docplayer.fi/37716120-Kymppiloukan-merkitys-nuoren-koulutuspolulla.html>

Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*. Stockholm: Natur och Kultur

Jahnukainen, M (2005) *Education in the Prevention of Social Exclusion*. Helsingfors: Helsingfors Universitet. Ingår i *Review of Disability Studies* volum 1 Issue 3 (2005) Hämtad 22.11.2019 från

https://www.researchgate.net/publication/282666395_Education_in_the_Prevention_of_Social_Exclusion

Jahnukainen, M & Järvinen, T. (2001) *Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäjämissen käsitteellistä tarkastelua*. Ingår i *Suutari, M (Red.) Vallattomat marginaalit yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsingfors: Yliopistopaino oy. Hämtad 10.12.2019

https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/vallattomat_marginaalit.pdf

Karlsson, L (2008) *Kan utbildning hindra utslagning? – En undersökning om tionde klass i Svenskfinland*. Pro gradu avhandling, Åbo akademi

Kinnunen, J., Lindfors, P., Rimpel, A., Salmela-Aro, K, A., Rathmann, K., Perelman, J., Federico, B., Richter, M., Kunst, A., Lorant, V. (2016) Academic well-being and smoking among 14-to 17-year-old schoolchildren in six European cities. Hämtad 15.05.2019 https://www.researchgate.net/publication/303361110_Academic_well-being_and_smoking_among_14-to_17-year-old_schoolchildren_in_six_European_cities

Kvale, S., & Birkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lappalainen, H (2009) *KOULUTUKSELLISEN SYRJÄYTYMISRISKIN ENNUSTETTAVUUS YHTEISHAKUVALINTOJEN KAUTTA TARKASTELTUNA*. Pro gradututkielma. Helsingfors universitet. Hämtad 15.04.2020
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20111/koulutuk.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys - exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.

Lovén, A. (2015) *Karriärvägledning – En forskningsöversikt*. Lund: Studentlitteratur

Lozic, V. (2019) *Motivation en viktig nyckel till elevers skolframgång*. Skolverket. Hämtad 5.5.2019 online: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/motivation-en-viktig-nyckel-till-elevers-skolframgang>

Miettinen, N (2012) *Kympiluokkalaisten koulutussellinen minäkuva ja sen kehitys lisävuoden aikana*. Pro gradu tutkielma, Tampereen Yliopisto. Hämtad 01.04.2020
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/83988/gradu06231.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Newby, P. (2010). *Research Methods for Education*. Pearson Education Limited.

Olsson, G (2005) *Depressioner i tonåren – ung trött och ledsen*. Stockholm: Gothia Fortbildning

Panican, A. (2015). *Väljer unga fel? – grundskoleelevers attityder till gymnasievalet*. (Kompetens för tillväxt; Vol. Rapport nr 19). Hämtad 05.05.2019
<https://lup.lub.lu.se/search/ws/files/5800347/7451296.pdf>

Patel, R., Davidson, B. (2011) *Forskningsmetodikens grunder- Att planera, genomföra och Rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur

Rubin, H.J. & Rubin, I.S. (2005). *Qualitative Interviewing. The Art of Hearing Data*. Thousand Oaks: Sage Publications.

Salmela-Aro, K., Savolainen, H., Holopainen, L. (2008) Depressive Symptoms and School Burnout During Adolescence: Evidence from Two Cross-lagged Longitudinal Studies. Hämtad 1.5.2019 <https://link.springer.com/article/10.1007/s10964-008-9334-3>

Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Leskinen, E., Nurmi, J-E. (2009) *School-Burnout Inventory (SBI) Reliability and Validity*: Jyväskylä, Jyväskylä Universitet. Hämtad 03.05.2019 https://www.academia.edu/15282478/School_Burnout_Inventory_SBI_

Stenberg, A. (2016) *Att välja utbildning – betydelse för individ och samhälle*. Stockholm: SNS-Förlag

Svensson, P-G., Starrin, B. (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur

Trost, J (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Tuominen-Soini, H. (2012) STUDENT MOTIVATION AND WELL-BEING Achievement Goal Orientation Profiles, Temporal Stability, and Academic and Socio-Emotional Outcomes. University of Helsinki, Institute of Behavioral Sciences, Studies in Educational Sciences 245. Hämtad 10.05.2019 https://www.researchgate.net/publication/233987557_Student_motivation_and_well-being_Achievement_goal_orientation_profiles_temporal_stability_and_academic_and_socio-emotional_outcomes

Tetzchner, S. von. (2016). *Utvecklingspsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Uljens, M. (1989). *Fenomenografi-forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.

Årsbok för utbildningsstatistik (2014) Utbildningsstyrelsen

Vasalampi, K, Salmela-Aro, K., & Nurmi, J-E. (2010) Education-related goal appraisals and self-esteem during the transition to secondary education: A longitudinal study. *International Journal of Behavioral Development* 34(6) 481–490. Hämtad 25.4.2019 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/39935/978-951-39-4853-5.pdf?sequence=1>

WERY, J. and THOMSON, M (2013) Motivational strategies to enhance effective learning in teaching struggling students. *Support for Learning* · Volume 28 · Number 3. Hämtad 05.05.2019 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/1467-9604.12027>

Wrangsjö, B. & Winberg Salomonsson, M. (2007). *Tonårstid – Utveckling, problem och psykoterapeutisk behandling*. Falköping: Natur och Kultur.

Yin, R och Retzlaff, J. (2013) *Kvalitativ forskning från start till mål - Qualitative research from start to finish*. Stockholm: Studentlitteratur.

Bilaga 1 Informationsbrev till studien med titeln; Varför ett tionde läsår?

Jag heter Mia Henriksson-Ena och jag studerar till speciallärare vid Åbo Akademi i Vasa. Till utbildningen hör att skriva en magisteravhandling som också publiceras elektroniskt.

Syftet med min studie är att ta reda på dels hur elever som gått utbildningen det tionde läsåret har upplevt utbildningen, dels om eleverna upplever att de haft nytta av utbildningen. Studien bidrar med kunskap om det tionde läsåret ur ett elevperspektiv och hjälper skolorna att utveckla det tionde läsåret.

Studien genomförs som telefonintervjuer med deltagarna. Intervjuerna tar uppskattningsvis 20-30minuter. Intervjuerna spelas in och skrivs därefter ut. Endast intervjuaren har tillgång till det material som samlas in under intervjuerna och ingen av deltagarna kommer att kunna identifieras. Inspelningarna och det utskrivna materialet kommer att förstöras när avhandlingen är godkänd.

Din medverkan i studien är frivillig och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan utan närmare motivering. Etiska riktlinjer för forskning följs under hela processen.

Dina synpunkter är ytterst värdefulla och jag hoppas att du deltar. Om Du säger ja till att delta i studien kommer Du att kontaktas per telefon under tiden 3.2-21.2.2020, intervjuerna kommer i första hand att ske kvällstid. Du kommer i god tid innan intervjuerna att få läsa den intervjuguide som gjorts inför intervjuerna och Du kan därför förbereda dig på vilka frågor som kommer att ställas.

Ansvarig för studien är Mia Henriksson-Ena. Kristina Ström, professor i specialpedagogik vid Åbo Akademi fungerar som handledare för arbetet. Om Du har frågor är Du välkommen att kontakta någon av oss. Med vänliga hälsningar

Skribent

Mia Henriksson-Ena

Åbo Akademi

Fakulteten för pedagogik och välfärd

mena@abo.fi

Tfn +358 503 304 008

Handledare

Kristina Ström

Åbo Akademi

Fakulteten för pedagogik och välfärd

kristina.storm@abo.fi

+Tfn. +358 503 662 898

**Bilaga 2 Skriftligt, informerat samtycke till medverkan i en intervjustudie, med titeln;
Varför ett tionde läsår?**

Jag har informerats om studiens syfte, om hur informationen samlas in, bearbetas och handhas. Jag har även informerats om att mitt deltagande är frivilligt och att jag, när jag vill, kan avbryta min medverkan i studien utan att ange orsak. Jag samtycker härmed till att medverka i denna intervjustudie som handlar om det tionde läsåret Base Camp.

Ort/Datum/År _____

Namnunderskrift _____

Namnförtydligande _____

Jag Mia Henriksson-Ena förbinder mig att vid datainsamling, analys och rapportering att följa gängse forskningsetiska principer.

Ort/Datum/År Vasa 31.01.2020

Mia Henriksson-Ena _____

Namnförtydligande _____

Bilaga 3 Intervjuguide

Jag heter Mia Henriksson-Ena. Barbro Sandvik har visst kontaktat dig om att medverka i min undersökning?

Jag studerar alltså till speciallärare vid Åbo Akademi. Till utbildningen hör att skriva en magisteravhandling som sedan också kommer att publiceras elektroniskt.

Syftet med min studie är att ta reda på dels hur elever som gått utbildningen det tionde läsåret Base Camp har upplevt utbildningen, dels att ta reda på om eleverna upplever att de haft nytta av utbildningen efteråt.

Studien genomförs som telefonintervju med deltagarna.

Intervjun tar uppskattningsvis 20-30minuter.

Intervjuerna spelas in och kommer därefter att skrivas ut.

Endast jag kommer att ha tillgång till det material som samlas in under intervjuerna och ingen av deltagarna kommer att kunna identifieras.

Inspelningarna och det utskrivna materialet kommer att förstöras när avhandlingen är godkänd.

Studien bidrar med kunskap om det tionde läsåret ur ett elevperspektiv och hjälper skolorna att utveckla det tionde läsåret.

Din medverkan i studien är frivillig och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan utan närmare motivering. Etiska riktlinjer för forskning följs under hela processen. Ger du ditt muntliga samtycke till att delta?

Före utbildningen

- Vilket år gick du det tionde läsåret?
- Varför valde du att söka till det tionde läsåret?
- Sökte du till det tionde läsåret direkt efter grundskolan eller gick du någon annan utbildning innan?
- Hur fick du kunskap om det tionde läsåret?
- Vilka var dina förväntningar på det tionde läsåret?

Under utbildningen

- På vilka sätt uppfylldes de förväntningar du hade inför det tiondeläsaåret?
- Vad minns du av undervisningen från ditt tionde läsår?
- Vad var det viktigaste du lärde dig under det tionde läsåret?
- På vilket sätt skiljde sig undervisningen under det tionde läsåret från grundskolans undervisning, åk 6–9?
- Hur upplever du att det tionde läsåret påverkade dig?
(a) självkänsla b) studiemotivation c) ditt val av fortsatt utbildning?)
- Vad var det bästa med undervisningen under det tionde läsåret?
- Om du skulle lämna bort något eller sätta till något ni gjorde under det tionde läsåret, vad skulle det vara?

Efter utbildningen

- Kom du in till den utbildning du önskade efter det tionde läsåret?
- Vilka fördelar upplever du med att ha gått utbildningen?
- Upplever du att det finns nackdelar med att ha gått utbildningen tionde läsåret?
- På vilket sätt upplever du att tionde läsåret har förändrat din motivation att studera?
- Upplever du fortfarande att du har samma målbild beträffande utbildning och arbete nu som du hade under det tionde läsåret?
- Hur upplever du att utbildningen påverkar dina chanser till utbildning och arbete?

Det är viktigt att du undertecknar samtyckesblanketten och returnerar den så fort som möjligt!!!

Tack för din medverkan.